

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 44.

Onsdagen den 10 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades sex protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 6 och 8 i samma bordlagda betänkande n:o 25, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch, dels ock en i sammanhang med nämnda proposition väckt motion.

Punkterna 1 och 2.

Under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för den 7 april 1905 hade i en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, n:o 119, Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch. Ang. stämpelafgift för försäljning af punsch.

Till utskottet hade vidare öfverlämnats en i anledning af ifrågavarande proposition inom Andra Kammaren af herr *C. Faxé* väckt motion, n:o 292, hvilken motion utskottet ansett sig böra behandla i sammanhang med denna proposition.

I förevarande motion hade herr Faxé yrkat, att Riksdagen måtte besluta, att endast punsch, som i serveringslokal försäljes till förtäring å stället, må stämpelbeläggas och att denna stämpelafgift må utgå i enlighet med ett af motionären afgifvet förslag till lag; samt att, därest detta förslag ej kunde vinna Riksdagens bifall, den ändring måtte vidtagas i den af Kungl. Maj:t föreslagna lagen, att den måtte fastställas att gälla endast två år.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

1:o) att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning angående en särskild stämpelafgift för försäljning af punsch

Ang. stämpel-
afgift för
försäljning af
punsch.
(Forts.)

mätte, med iakttagande däraf, att i 1 § af förordningen uttrycket »minuthandel med eller utskänkning af brännvin» utbyttes mot »detaljhandel med brännvin», af Riksdagen antagas; samt 2:o att genom hvad utskottet här ofvan hemställt måtte anses besvarad ofvanomförmälda af herr Faxe väckta motion.

Herr von Möller: Såsom synes har utskottet hemställt, att den af herr Faxe väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under punkt 1). Om jag än icke vill besvara motionen på annat sätt än utskottet, anser jag dock, att densamma förtjänar att bevaras i kammarens protokoll.

Jag tror dess bättre, att en motion icke ofta blifvit skriven på detta sätt eller i liknande syfte, och jag skall därför bedja få referera densamma, då jag antager, att flertalet inom kammaren icke läst den. Här står bland annat: »daglig erfarenhet gifver dessutom vid handen, att denna lag ur sedlighetssynpunkt blifvit farlig däriigenom, att den mindre bemedlade i stället för punsch alltmera börjat köpa brännvin och billig konjak, hvilken med begärlighet förbrukas äfven af de kvinnliga familjemedlemmarna och barnen, ett förhållande, som uppenbart innebär en stor fara för det uppväxande släktet och hvaraf vårt folk i längden kommer att lida mångdubbel skada, mot hvad hela skatten är värd.» Sålunda, mina herrar, är det skada, att icke kvinnor och barn i detta land såsom hittills fortfarande få dricka ostämplad punsch. Så fortsätter motionären: »Punsch bör ur närings- och hälsosynpunkt vara att föredraga framför det dubbelt starkare brännvinet och billig konjak.» Jag tror dock, att läkarne i Karlsbad möjligen hafva en annan uppfattning om den svenska punschens hälsosamma egenskaper än den ärade motionären i denna sak. Vidare säges, att »den mindre bemedlade allmänheten anser sig dock ha mera valuta i att köpa brännvin, som de erhålla mycket billigare än punsch, emedan detta är rusgifvande»; jag får då endast säga, att punschen åtminstone i Malmö måtte vara bra svag. »Från nykterhetssynpunkt», fortsätter motionären, »kunde framdragas många fler talande skäl för en ändring i antydd riktning, men anser jag, att, om konsekvenserna af det anförda vidare utdragas, en utförligare motivering är alldeles onödig, ty jag tror verkligen, att reflektionerna göra sig själfva. Det hela är, såsom kammaren behagade finna, en reklam för motionärens eget fabrikat, men jag gissar, att kammaren icke finner det fullt lämpligt, att man begagnar riksdagstrycket i reklamsyfte.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna punkter hemställt.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda betänkanden:

*Ang. stämpel-
avgift för
försäljning af
punsch.
(Forts.)*

n:o 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning, och

n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i kungl. förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 28, angående en inkomstskatt för år 1906.

I proposition, n:o 126, af den 13 april 1905 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen

dels att för år 1906 till upptagande i riksstaten för samma år åtaga sig en särskild bevillning af 11,000,000 kronor under namn af inkomstskatt, att på enahanda sätt som bevillningen af fast egendom samt af inkomst vid de år 1907 infallande uppbordestämmor uppbäras och i behörig ordning redovisas,

dels ock att besluta, att nämnda inkomstskatt skulle utgå i enlighet med gällande förordning om inkomstskatt.

Punkten 1.

Med förmälan att utskottet först framdeles, sedan Riksdagen fattat beslut i förevarande ämne, komme att utlåta sig angående det belopp, som borde såsom inkomstskatt för år 1906 anslås, hade utskottet i nu föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen ville besluta, att förordningen om inkomstskatt skulle fortfarande under år 1906 bibehållas vid dess nuvarande lydelse, dock att 6 och 8 §§ i förordningen skulle erhålla den förändrade lydelse, som utvisades af följande sammanställning:

*Ang. en in-
komstskatt för
år 1906.*

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

6 §.

6 §.

Vid taxering af inkomst må
afdrag icke ske:

a) för den skattskyldiges och hans familjs *utskylder* och lefnadskostnader samt därtill hänförliga utgifter;

Vid taxering af inkomst må
afdrag icke ske:

a) för den skattskyldiges och hans familjs lefnadskostnader samt därtill hänförliga utgifter;

Ang. en inkomstskatt för år 1906.

(Forts.)

b) för arrende- eller hyresvärde å sådan, järnväg, kanal och annan farled samt flottled tillhörande mark och byggnad, för hvilken till följd af medgifven frihet från fastighetsbevilning inkomst icke blifvit efter de i 2 § angifna grunder taxerad;

c) för ränta å den skattskyldiges eget, i hans fasta egendom, rörelse eller yrke nedlagda kapital;

d) för hvad som användes till fast egendoms förbättring, tillökning af inventarier eller kapitalafbetalning å skuld.

8 §.

1 mom. Från skattskyldigs inkomst må afdrag vidare ske för skattskyldig åliggande ränta å gäld.

Svensk medborgare, som icke är i riket mantalsskrifven, äfvensom utländing äge dock åtnjuta afdrag endast för ränta å sådan gäld, som ådragits för förvärfvandet af inkomst, för hvilken inkomstskatt skall här i riket erläggas.

2 mom. Vid taxeringen för inkomstskatt må skattskyldig njuta afdrag för sådan förlust å rörelse eller yrke, som ej är att hänföra till kapitalförlust.

Utvisar vid beräkning enligt 7 § b) och c) af skattskyldigs inkomst viss inkomstkälla förlust, må dylik förlust afdragas från den skattskyldiges öfriga inkomst; dock må sådant afdrag ej åtnjutas af svensk medborgare,

b) för arrende- eller hyresvärde å sådan, järnväg, kanal och annan farled samt flottled tillhörande mark och byggnad, för hvilken till följd af medgifven frihet från fastighetsbevilning inkomst icke blifvit efter de i 2 § angifna grunder taxerad;

c) för ränta å den skattskyldiges eget, i hans fasta egendom, rörelse eller yrke nedlagda kapital;

d) för hvad som användes till fast egendoms förbättring, tillökning af inventarier eller kapitalafbetalning å skuld.

8 §.

1 mom. Från skattskyldigs inkomst må afdrag vidare ske för den skattskyldiges och hans familjs under det nästföregående året till stat och kommun erlagda utskylder.

2 mom. Från skattskyldigs inkomst må afdrag ske för skattskyldig åliggande ränta å gäld.

Svensk medborgare, som icke är i riket mantalsskrifven, äfvensom utländing äge dock åtnjuta afdrag endast för ränta å sådan gäld, som ådragits för förvärfvandet af inkomst, för hvilken inkomstskatt skall här i riket erläggas.

3 mom. Vid taxeringen för inkomstskatt må skattskyldig njuta afdrag för sådan förlust å rörelse eller yrke, som ej är att hänföra till kapitalförlust.

Utvisar vid beräkning enligt 7 § b) och c) af skattskyldigs inkomst viss inkomstkälla förlust, må dylik förlust afdragas från den skattskyldiges öfriga inkomst; dock må sådant afdrag ej åtnjutas af svensk medborgare,

som icke är i riket mantalsskrif- som icke är i riket mantalsskrif-
ven, ej heller af utländing. ven, ej heller af utländing.

*Ang. en in-
komstskatt för
år 1906.*

(Forts.)

Herr statsrådet Meyer: Utskottet har icke ansett sig kunna bifalla den kungl. propositionen oförändrad, utan utskottet har däri, enhälligt till och med, föreslagit en förändring.

Jag anser mig böra påpeka, att denna förändring kommer att medföra en minskning i den direkta beskattningen och att detta synes mig stridande mot de grundsatser, som Riksdagen vid föregående tillfällen uttalat.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kam-
maren biföll hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda memorial och betänkande:

n:o 29, angående viss ändring af 10 § i gällande förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897 jämte det vid förordningen fogade formulär, n:o 6, till längd öfver de af pröfningsnämnd beslutade ändringar i taxeringen till inkomstbevilning af inkomstskatt, och

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändring af 4 och 15 §§ i förordningen angående tillverkning och beskattning af malt-drycker,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkan den hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 6 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock tvenne i anledning af samma proposition väckta motioner. *Lagförslag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.*

Genom proposition, n:o 81, af den 6 mars 1905, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.

(Forts.)

Lag

om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Häri genom förordnas som följer:

I Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län må ej ägostyckning ske eller förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning meddelas, utan att Konungens befallningshafvande gifvit tillstånd till ägostyckningen.

Vill någon erhålla sådant tillstånd, ingifve till Konungens befallningshafvande uppgift om sättet för den tillämnade styckningens verkställande. Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för själfständigt jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af bostadslägenhet eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. Den äger tillämpning jämväl i afseende å ägostyckning, som före lagens ikraftträdande blifvit sökt, men ännu icke fastställd; dock att, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning inkommit till Konungens befallningshafvande före den 1 januari 1905, eller afhandling, på grund hvaraf ägostyckning sökes, är upprättad före nyssnämnda dag, denna lag i afseende å sådan ägostyckning ej skall tillämpas.

I sammanhang med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehäft två motioner, den ena, väckt under n:o 251 i Andra Kammaren, af herr *Lindhagen* m. fl. och den andra, afgifven under n:o 39 inom Första Kammaren, af herr *Lindman*, som i denna motion föreslagit, att Riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

Lag

om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Häri genom förordnas som följer:

I Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län må ej ägostyckning ske eller förordnande för landt-

mätare att verkställa ägostyckning meddelas *i annat fall, än som* Lagförslag om
omförmäles i 3 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och inskränkning
jordafsöndring den 27 juni 1896, samt ej utan att Konungens be- i rätten att
fallningshafvande gifvit tillstånd till ägostyckningen. erhålla ägo-
 styckning.

Vill någon erhålla sådant tillstånd, ingifve till Konungens befallningshafvande uppgift om sättet för den tillämnade styckningens verkställande. Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för själfständigt jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af bostadslägenhet eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål; dock att oberoende af sådant villkor må afstyckas slättermyr eller härräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Närmare föreskrifter angående den pröfning, hvilken efter hvad ofvan sagts ankommer på Konungens befallningshafvande, meddelas af Konungen.

Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. Den äger tillämpning jämväl i afseende på ägostyckning, som före lagens ikraftträdande blifvit sökt, men ännu icke är fastställd; dock att, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning inkommit till Konungens befallningshafvande före den 1 januari 1905, eller afhandling, på grund hvaraf ägostyckning sökes, är upprättad före den 15 mars 1905, denna lag i afseende å sådan ägostyckning ej skall tillämpas.»

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på angifna grunder hemställt, att Riksdagen, med förklarande, att förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, ville med anledning af propositionen och här förevarande motioner för sin del antaga följande

Lag

om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

Härigenom förordnas som följer:

I Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län må ej ägostyckning ske eller förordnande för landtmätare att verkställa ägostyckning meddelas, utan att Konungens befallningshafvande gifvit tillstånd till ägostyckningen.

Vill någon erhålla sådant tillstånd, ingifve till Konungens befallningshafvande uppgift om sättet för den tillämnade styckningens verkställande. Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda *tjänlig för jordbruk*, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af *egnahemsamhällen* eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål. *Till inägor, hvarom ofvan sägs, må ej räknas slättermyr eller kärräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde.*

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, hvarom nu är sagdt, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. *Den äger icke tillämpning i afseende å ägostyckning, som före dess trädande i kraft blifvit sökt.*

Vid utlåtandet hade afgifvits reservationer af bland andra:

herr *Trygger*, med hvilken herrar *G. Andersson, Hedenstierna, Ridderbjelke, Lilliesköld* och *Uppström* instämt och som ansett, att andra punkten af andra stycket i förevarande lag bort erhålla den af Kungl. Maj:t föreslagna formulering;

grefve *Lewenhaupt*, som ansett, att det ifrågasatta upphäfvandet af nu gällande lag under några år vore hvarken nödigt eller nyttigt, och fördenskull förmålt sig icke kunna biträda utskottets härom fattade beslut; och

herr *Zetterstrand*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att den föreslagna lagens sista punkt skulle erhålla följande lydelse:

»Denna lag träder genast i kraft och gäller till den 1 januari 1910. Den äger tillämpning jämväl i afseende å *sådan i 2 § lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 afsedd* ägostyckning, som före lagens ikraftträdande blifvit sökt, men ännu ej fastställd; dock att, där ansökning om förordnande för landtmätare att verkställa sådan ägostyckning inkommit till Konungens befallningshafvande före *den 1 december 1904*, denna lag i afseende å dylik ägostyckning ej skall tillämpas.»

Herr Unger: För min del är jag verkligen något tveksam, huruvida den föreslagna tillfälliga lagen är nödig och nyttig. Den är åtminstone icke så nödig, som synes framgå af norrlands-kommitténs framställning, då den, såsom skäl för lagen, orätt uppgifver, att hittills till hemmansägarna allmänt afstyckats endast inägojord och ingen skog. Så har visserligen vid åtskilliga tillfällen händt, men det har säkert mycket oftare, i synnerhet under senare åren, inträffat, att det gifvits dem både skog och mulbetesrätt, och om icke skog, så åtminstone servitutsrätt i skog för husbehof. Nyttigt är detta förslag icke heller i sin helhet, ty det är nog, såsom Konungens befallningshafvande i Västerbotens och Jämtlands län och jämväl landtmäteristyrelsen anmärkt,

så, att detta förslag, därigenom att det ställes så stora anspråk på själfständigt jordbruk för en inägolott, som skall afstyckas, kommer att i sin mån förhindra bildandet af egna hem. Det är naturligt, att, om dessa egnahemslägenheter skola ökas i pris med t. ex. 1,000 kr. för att det skall vara tillräckligt med skog till dem, komma icke så många egna hem att försäljas från bolagen och sågverksägarna, ty det finnes många, som icke vilja köpa lägenheter med skog, bland annat därför, att de hafva skog själfva. Det är icke i så få fall, som man föreställer sig, då detta förekommer. Dessutom finns det många, som icke kunna köpa sålunda fördyrade hemmanslotter, emedan de icke hafva så stort kapital, men som gärna skulle vilja förvärfva inägojord med dess åbyggnader för att hafva ett hem. Och om de äro skogsarbetare åt sågverks- eller andra skogsägare, kunna de komma i tillfälle att förskaffa sig nödig vedbrand genom aftal med dem eller ock med någon granne. I sin mån kommer detta förslag således nog att förhindra bildandet af egna hem.

Vidare drager jag i tvifvelsmål, huruvida det är nyttigt, hvad detta förslag gifver anledning till, att blifvande ägare af inägolotter skola hafva äganderätt till skog för att därigenom känna sig mera själfständiga. Det är ju alldeles naturligt, att hemmansägarna, om de råka i trångmål — hvilket lättare kan hända, då de ofta vid inköp af dyrare lägenheter måst skuldsätta sig — tillgripa den utvägen att antingen sälja afverkningsrätten till skogen eller själfva drifva ut och sälja timret. Jag anser nämligen, att det är ett mycket bättre sätt, som nu ganska allmänt användes vid ägostyckningar, hvilka föranstaltats af skogsägarna i Norrland, att de, i stället för att gifva äganderätt till skog, gifva *servitut*s rätt till skog å visst område, där hemmansägarna efter årlig utsyning och till och med på sina ställen utan utsyning erhålla sitt husbehovsvirke, utan möjlighet att kunna afhända sig skogen. Men då nu emellertid både norrlandskommittén, som väl gjort sig underrättad om förhållandena, och Kungl. Maj:t och lagutskottet finna en sådan lag, som den nu föreslagna, böra komma till stånd, kan man naturligtvis icke med framgång motsätta sig densamma, utan, äfven med de fel, som jag verkligen tror att den har, i hufvudsak antaga den. Jag ansluter mig därvid i hufvudsak till utskottets förslag, men jag ber att få hemställa om ett par ändringar i detsamma. Det står här i andra punkten af andra stycket: »Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för jordbruk.» Som herrarne nu kanske sett, var Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag, att hvarje särskild lott »som genom ägostyckningen uppkomme», skulle vara tjänlig för jordbruk. Då anmärkte högsta domstolen, att man genom sådant stadgande ginge längre, än som behöfdes, enär det ju icke vore meningen, att ägostyckning skulle vägras, därför att vid densamma uppkomme någon lott,

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.*
(Forts.)

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

som uteslutande eller hufvudsakligen bestode af skogsmark. Därför ändrades Kungl. Maj:ts framställning i den delen sålunda: »Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, »som komme att erhålla inägor» o. s. v. Men nu kan man väl tänka sig, såsom det ock ofta händer, att äfven s. k. skogslotter få någon inägorjord. Skulle lagen tolkas efter ordalydelsen, skulle ägostyckning vägras, då icke jämväl denna lott, eftersom den erhållit inägor, blefve tjänlig för själfständigt jordbruk. Jag hemställer därför, om det icke, för att undvika sådan tvetydighet, vore skäl att i stället för orden »komme att erhålla inägor» säga: »komme att *hufvudsakligen* erhålla inägor». Därigenom blefve den tvetydigheten undanröjd, och således vore det uppenbarligen blott den lott, som verkligen vore inägolott, som behöfde vara tjänlig för jordbruk, och icke jämväl skogslotten allenast, därför att det händelsevis läge en inäga på lotten. Man kan visserligen säga, att det behöfver icke vid styckningen läggas inägor till skogsmarken, de kunna läggas till inägoskiftet. Men det är icke alltid sagdt, att det går. Dels kunna de vara från inägolotten aflägsset belägna, dels kan det genom de spridda inägornas förläggande till inägolotten uppstå flera skiften, än som enligt lagen är tillåtet. Således tror jag, att den framställningen har skäl för sig, och jag hemställer därför om sådan förändring.

Vidare står det här i utskottets förslag: »eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af egnahemssamhällen». Jag vill för min del säga, att detta ord egnahemssamhällen är ett något sväfvande begrepp, i synnerhet innan dess ägare eller tillämnade ägare af bostadslägenheter hunnit organiseras såsom egnahemssamhällen. Då är det bättre som Kungl. Maj:t har i sitt förslag: »för bildande af bostadslägenhet». Huruvida ägarne sedan organiseras såsom egnahemssamhällen eller icke, kan vara en fråga, som icke behöfver vara afgjord, innan ägostyckningen får ske. Vanligtvis är det så, att sågverks- eller fabriksarbetare, som önska bosätta sig i närheten af sågverket eller fabriken, vilja köpa små lägenheter till bostäder, men man kan därför icke säga, att de äro att anses såsom egnahemssamhällen. Det är den andra ändringen jag får hemställa om.

Slutligen, då det står i tillägget: »till inägor, hvarom ofvan sägs, må ej räknas slättermyr eller kärräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde», anser jag för min del, i synnerhet med den redaktion, som jag föreslagit, detta vara öfverflödigt och böra utgå.

Hvad sedan beträffar öfvergångsstadgandet, så sluter jag mig i allo till lagutskottets förslag. Det har verkligen på mig och kanske på många fler gjort ett nedstämmande intryck, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, trots sitt varma intresse för lagarnas helgd och rättssäkerheten i landet, låtit hänföra sig att framkomma med ett förslag om retroaktivt verkan af denna provisoriska lag. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har ganska lätt och ledigt kommit till öfverty-

gelse om att det är det rätta. Han säger därom endast följande:

»Hvad angår lagens tillämpning å redan påbörjade ägostyckningar, anser jag, för ändamålets vinnande, erforderligt, att lagen i regeln tillämpas på hvarje ägostyckning, som ej vid lagens ikraftträdande blifvit fastställd; dock synes mig billigheten kräfva, att undantag sker till förmån för ägostyckningar, som blifvit igångsatta på en tid, då kommittéförlagen kunna antagas icke hafva varit för allmänheten kända, t. ex. före den 1 januari 1905.»

Blott det förhållandet, att det är för ändamålets vinnande erforderligt skulle således vara tillräckligt skäl för lagens retroaktiva verkan. Det är väl dock icke alltid så, att den, som vill ett ändamål, måste äfven vilja medlen. Det lär väl bero på ändamålets och medlens beskaffenhet. Jag tror icke, att det ändamål, som åsyftas med den föreslagna lagen, räcker till att helga det medlet, att låta den tillämpas med tillbakaverkande kraft. Jag vill alltså fast sluta mig till utskottets förslag i den delen.

Nu har visserligen herr Lindhagen och med honom liktänkande i Andra Kammaren kommit med en reservation mot detta utskottets förslag, däri de säga: »Visserligen kan ändock tänkas, att i något fall en person i god tro och utan kännedom om norrlandskommitténs eller Kungl. Maj:ts förslag köper ett område inägojord, som ej får ägostyckas enligt den nya lagen. Men i denna händelse står dock ägaren alltid öppet att få sitt förvärf lagfaret såsom jordafsöndring, äfven om denna utväg, såsom det visat sig, är mindre begärlig.»

Jag vill, i sammanhang med hvad jag yttrat om denna provisoriska lags retroaktiva verkan, fästa uppmärksamheten på att detta reservanternas i Andra Kammaren uttalande är alldeles oriktigt. Det är icke så, att det alltid står öppet att få lagfart å afsöndring från ett hemman, ty afhandlingar för vinnande af ägostyckning äro icke alltid skrifna i den fullständiga form, som erfordras för erhållande af lagfart å en afsöndring. Detta kan ju möjligen hjälpas genom tillmötesgående af upplåtaren och på sådant sätt ställas till rätta, men en viktig omständighet, som utgör ett absolut hinder mot erhållande af lagfart på en jordafsöndring, är, om redan förut äro från hemmanet gjorda afsöndringar, som i och för sig eller tillsammans med sista afsöndringen omfatta mera än $\frac{1}{5}$ af hemmanets ägovälde. Detta visar, att förenämnda, af herr Lindhagen och medreservanter anförda skäl för lämpligheten af stadgande om lagens tillbakaverkande kraft icke är lagligen grundadt, utan beror på missuppfattning eller förbiseende af gällande lags stadganden om jordafsöndring.

Mitt yrkande blir således, herr grefve och talman, att utskottets förslag måtte bifallas endast med den ändringen, att andra punkten i andra stycket skulle hafva följande lydelse: »Ej må tillstånd lämnas med mindre hvarje lott, som komme att hufvudsakligen erhålla inägor» o. s. v. Ändringen är således, att hufvudsakligen inflickas mellan orden »komme att» och »erhålla in-

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

Lagförslag om ägor», hvarjämte »egna hemssamhällen» utbytes mot »bostadslägenheter» samt att tredje punkten i andra stycket uteslutes.

*inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.*
(Forts.)

Grefve Lewenhaupt: Då jag icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit, ber jag få anföra mina skäl därtill.

I en konstitutionell stat är det af synnerlig vikt, att lagarna hållas i helgd, och att man icke oupphörligen därvid gör tillägg, förändringar eller upphäfver dem. Vår nu gällande lag för ägostyckning är icke äldre än sedan 1896. Jag kommer mycket väl i håg, när densamma af kammaren godkändes, hvilket stort nummer gjordes af denna sak. Den då lefvande, med norrländska förhållanden väl hemmastadde Widmark, som då var medlem af denna kammare, uttalade sig med största gillande om förslaget. Han hade förut varit verksam såsom landtmätare i Norrland och funnit den gamla lagen otidsenlig och svår att tillämpa, samt att man numera behöfde kunna röra sig mycket friare i fråga om jordafsöndring. Han var såsom sagdt ytterst belåten; nu skulle man, påstod han, på ett synnerligen nöjaktigt sätt kunna tillgodose den norrländska befolkningens behof; de stora sågverksbolagen, som önskade för egen del inköpa mark för att öka sin skogsareal, skulle lättare än förut kunna tilldela — den jordbrukande — befolkningen just hvad den behöfde, nämligen inägojord. Han tog icke i betraktande en sak, nämligen att jordbruket i Norrland går mer och mer tillbaka. Det är ett alldeles obestridligt faktum, att arbetslönerna stigit genom industriens utveckling och utvidgning däruppe; härtill är bidragande orsak icke allenast trävaruindustrien, utan ock den senare tillkomna bergverksindustrien, som ju också ytterligare ökat arbetslönen genom de stora arbetstillfållen, som därigenom beredes. Därför finnes icke möjlighet för en jordbrukande befolkning att enbart på jordbruk taga sig fram. Jordbruket i Norrland är, såsom vi veta, mycket vanskligt; en kort sommar och därefter en lång vinter; på tre år, säger norrlänningen, får man endast ett års skörd. En skörd förgås af frost, den andra af regn eller något annat missgynnsamt. Det fordras således en särdeles förmåga att taga sig ut med jordbruket i Norrland. Det gick för sig förr, då befolkningen allmänt lefde så ytterst tarifligt, som den gjorde, men nu hafva andra förhållanden inträdt; penningar cirkulera lifligare, och välmågan ökar kroppsarbetarens lefnadsvillkor, det lönar sig icke längre att drifva landtbruk på gammalt sätt, utan hela den stora befolkningen måste, då den icke kan existera enbart på jordbruk, söka andra förvärfskällor eller sälja bort sina gårdar. Nu har norrlandskommittén upptagit på sitt program att söka föreslå åtgärder, hvarigenom den själfägande jordbrukande befolkningen i Norrland och Dalarne kunde vidmakthållas samt jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar främjas. Till detta ändamål föreslår Kungl. Maj:t suspendering af nuvarande ägostyckningslag; Kungl. Maj:t har framkommit till Riksdagen med ett förslag, som lagutskottet till hufvudsakliga delar godkänt,

men därvid gjort en del förändringar i sak. Man tror sig nu med tillhjälp af en sådan lag kunna framställa ett s. k. idealhem, tror sig genom lagförslaget kunna ordna så, att jordbrukaren får tillräckligt med inägojord och tillräckligt med skog, men man glömmar då samtidigt att se till, huruvida det verkligen finnes personer, som önska köpa sig ett sådant idealhemman; kända endast ett fåtal arbetare finnas i Norrland, som söka sig ett sådant hem. Jag skulle tro, att största flertalet af dem, som vilja köpa dylika afstyckade hemmansdelar, snarare skulle vilja hafva en bostad med täppa eller dylikt; de vilja icke belamra sig med ett stort jordbruk, där man finge hålla dragare m. m. sådant. Nu går detta lagförslag ut på att suspendera nuvarande lag för tre år; under tiden skall man se till att kunna framkomma till Riksdagen med ytterligare förslag, hvarigenom sådana idealhem skola kunna skapas. Men, mina herrar, jag undrar, om man på förhand kan säga, att med det ifrågavarande lagförslaget ett sådant tillstånd verkligen kan skapas. Men kan man icke göra det, tjänar det icke mycket till att suspendera en gällande lag. Jag föreställer mig, att det vore mycket bättre, innan en sådan åtgärd vidtages, att taga i öfvervägande, huruvida ett dylikt idealjordbruk, som här är i fråga, kan uppkomma i Norrland. Ty blir icke detta förhållandet, har ju hela denna stora apparat — här är ju fråga om att suspendera en lag samt gifva Konungens befallningshafvande en del instruktioner — fungerat förgäves. För öfrigt är det icke så lätt att se, huru bestämmelserna i detta lagförslag skulle verka. I lagförslaget, såsom utskottet formulerat detsamma, säges ju: »ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägers omfattning som ock till den myckenhet husbehovsskog, odlings- och mulbetsmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänligt för jordbruk». Mina herrar, det är just detta: »tjänligt för jordbruk», som definitionen gäller. Härpå finnes icke någon definition i lagen. Så fortsätter lagförslaget: »eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af egnahemssamhällen eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.» Hvad är egentligen »egna-hemssamhällen»? Det är en samling af egna hem. Således skulle det ovillkorligen förutsättas, att på en till styckning afsedd gård skulle få rum en hel mängd egna hem, innan sådana fingo afsöndras eller gården styckas. Vidare heter det: »för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål». Härigenom tror jag det skulle gå ganska lätt för sig för den, som ville, att kringgå lagen. Man säger t. ex.: här vill jag förlägga en industri: det kan ju vara en mycket primitiv, mycket enkel industri. Att göra skoppligg är också en industri, och man kan således skaffa sig alla möjliga förevändningar för att kringgå lagen. Jag tror det är mycket farligt att lagstifta på detta sätt. De vidsträckta områden, hvarpå lagen skall tillämpas, ligga stundom långt bort i ödemarkerna och säkerligen kan mängdestädes kontroll svårigen utföras af Konungens befallningshaf-

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

vande i de nordligare länen. Dessa myndigheter skulle få ett mycket stort besvär för att genomtränga frågan och efterse, om sådant ändamål, som lagen afser, skulle kunna vinnas i hvarje särskildt fall. Enligt min mening kan man icke förbättra jordbruket i Norrland, ej heller vidmakthålla och stärka den jordbrukande befolkningens ställning genom suspension af ägostyckningslagen, därför yrkar jag afslag på utskottets förslag.

Herr statsrådet Berger: Bland de förslag, som norrlandskommittén framlagt för befrämjande af jordbrukets utveckling i Norrland, är ett förslag angående en särskild ägostyckningslag för de fem norrländska länen. Detta förslag går därpå ut, att vid ägostyckning skall hvarje hemmanslott, som erhåller inägojord, därutöfver tilläggas husbehofsskog, odlingsmark och mulbete enligt vissa bestämda grunder. Det lärer väl i den s. k. norrlandsfrågans nuvarande läge vara klart, att man icke nu säkert kan afgöra, huruvida detta förslag om en särskild ägostyckningslag för de fem norrländska länen bör vinna afseende eller ej. Vid sådant förhållande lärer man ej kunna undgå att nu stifta en provisorisk lag om ägostyckning i ifrågavarande län, ty gör man ej det, så komma jordägarne att under den tid, utredningen af hufvudfrågan pågår, stycka sina hemman enligt nu gällande fria bestämmelser i sådan omfattning, att lagen, om den en gång kommer, icke alls får den verkan, som vore önskligt. Det är nu visserligen alldeles riktigt hvad herr greve Lewenhaupt sagt i sin reservation mot lagutskottets uttåtande, att provisoriska lagar i regeln äro synnerligen olämpliga, men på förenämnda skäl och då, såvidt jag förstår, förevarande förslag till provisoriska lag icke innehåller några äfventyrligheter, torde detta förslag böra bifallas. Särskildt vill jag erinra, att jordägarne i själfva verket icke alls kunna sägas lida verklig orätt genom denna provisoriska lagstiftning, ty före 1897 fanns icke något ägostyckningsinstitut, och således komma jordägarne, om lagförslaget bifalles, i bättre ställning än den, hvari de befunno sig före 1897. Det är ju nämligen icke meningen enligt detta förslag att förbjuda ägostyckning, utan endast att i visst afseende inskränka rätten därtill.

Lagutskottet har nu i hufvudsak tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag skall icke närmare inlåta mig på de förslag till ändringar, utskottet framställt. Hufvudsaken är för mig, att något nu verkligen blir åtgjort i denna viktiga fråga, och Kungl. Maj:t kommer utan tvifvel att acceptera det beslut, som Riksdagen i ärendet kommer att fatta, äfven om detsamma i ett eller annat mindre viktigt afseende afviker från Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Berlin: Då jag i hufvudsak kommer att ansluta mig till utskottets hemställan, ber jag att till bemötande få upptaga hvad de två föregående talarne haft att mot densamma erinra.

Den förste talarens anförande har dock egentligen rört sig om det af norrlandskommittén föreslagna slutliga lagförslaget, men han har haft mycket litet att i sak anmärka mot den provisoriska lag, som här föreligger. Han har emellertid yrkat, att ordet *hufvudsakligen* skulle inflyta framför orden »*erhålla inägor*». Jag anser denna tillsats mindre nödig, då ju i utskottets formulering ett tillägg är föreslaget, så lydande: »*Till inägor, hvarom ofvan sägs, må ej räknas slättermyr eller kärräng, som i anseende till läge eller beskaffenhet är af mindre värde.*» I fråga om denne talares invändning mot uttrycket »*egna-hemssamhällen*» får jag tillfälle att längre fram yttra mig.

Lagförslag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.
(Forts.)

Grefve Lewenhaupt hade mycket att anmärka mot förslaget. Hela hans anförande karakteriserades af en viss misstämning mot Norrland. Dels hade han föga tilltro till möjligheten af ett jordbruk; därstädes — det blefve för vidlyftigt att därvidlag nu bemöta honom —, dels hade han vissa invändningar mot lagförslaget, och han ansåg dessa vara af den beskaffenhet, att han fann dem böra grundlägga ett yrkande om afslag på hela lagstiftningen. Jag delar ej denna hans åsikt. Han anmärkte först, att man icke bör rubba lagar genom att införa ett temporärt upphäfvande af desamma. Här är emellertid icke fråga om något upphäfvande af en lag; förslaget afser nämligen endast en tillfällig inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning. Vidare yttrade han, att den föreslagna lagen kunde med lätthet kringgås. Jag tveflar därpå, ty därtill skulle erfordras Konungens befallningshafvandes medverkan, och den lär väl ändå ej blifva så lätt att erhålla. Det är nämligen Konungens befallningshafvande, som skall bestämma, om ägostyckning får ske. Allt kringående af lagen är just härigenom omöjliggjordt.

Jag skall nu anhålla att få öfvergå till hufvudsaken. Jag har i egenskap af ledamot i den s. k. norrlandskommittén biträdt dess beslut om att hos Kungl. Maj:t hemställa om den provisoriska lagstiftning, som nu föreligger för Riksdagen. Då kommittén hade vunnit erfarenhet om de skadliga påföljderna af den på många håll gängse tillämpningen af ägostyckningslagen, fann kommittén, att det vore angeläget att finna bestämmelser, genom hvilka kunde förekommas, att vid ägostyckningar den egentliga jordbruksjorden splittrades på ett för jordbrukslott menligt sätt — samt att på samma gång se till, att jorden komme att gagna verkliga jordbruksändamål och att den, såvidt möjligt, icke komme att för annat ändamål användas. Nu har kommittén i detta afseende framlagt ett förslag, som afser att, såsom det heter i kommittébetänkandet, hemmanets inägor icke få läggas till olika lotter på sådant sätt, att hemmanets jordbruk lider väsentlig skada. Och vidare har kommittén föreslagit, att till jordbruksjorden skola läggas vissa adpertinenser, som kommittén ansett vara för det norrländska jordbruket oundgängligen nödvändiga. Kommittén har emellertid tillika föreslagit undantag i vissa fall från dessa bestämmelser, och dessa fall äro för

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

handen, om jorden skall användas för bildande af egnahemssamhällen, för industriella anläggningar eller för andra dylika ändamål. Konungens befallningshafvande kan då tillåta, att jordstyckning må äga rum på annat sätt. Medger man nu i den provisoriska lagen Konungens befallningshafvande befogenhet att meddela undantag från nyss angifna stadganden äfven för bostadslägenheter, så har man gått den kommande lagstiftningen i förväg på ett sätt, som förrycker dess syfte, hvilket ju är att, såvidt ske kan, bibehålla så många af de gamla bondehemmanen som möjligt. Egnahemssamhällen kunna grundas under sådana förhållanden och på sådana platser, att det blir nödvändigt att för deras bildande taga jordbruksjord i anspråk, men så är icke fallet med bostadslägenheter. Det har icke hittills yppat sig några svårigheter för bildande i Norrland af dylika slag af egna hem. Detta tillgår där på det sätt, att idoge arbetare slå sig ned på odlingslägenheter i bysamhälle-ns utkanter. Där uppföra de till en början en bostad. Genom flit och arbetsamhet förvandlas så småningom den kringliggande jorden till jordbruksjord, och det dröjer ej länge, förrän af bostadslägenheten blifvit en jordbrukslägenhet, ungefär sådan som i kungörelsen om egna hem afses. Så har det gått hittills, och så kommer det nog att fortfarande gå. Det är i allmänhet icke någon brist på tillfällen till dylika egna hems bildande. Det finnes starka armar och breda ryggar, och nu kan ju staten hjälpa emellan. Man behöfver sålunda icke befara, att genom antagande af den här föreslagna provisoriska lagen någon hämmande inverkan skall visa sig i afseende å egnahemsbildningen i Norrland. Det synes därför, som skulle man kunna utan tvekan antaga det af utskottet föreslagna uttrycket »egnahemssamhällen». För de enstaka egna hemmen behöfver sålunda icke något undantag göras i lagen. Jag vill dessutom tillägga, att vid dessa upplätelser ägostyckningsförfarandet i mycket ringa grad kommit till användning. Den vanliga formen har varit afsöndring. Jag antager, att detta också kommer att hädanefter blifva fallet, och jag har ett stöd för detta mitt antagande i den omständigheten, att i Stockholms län, där egnahemsrörelsen väl får anses vara så liflig som någonstädes eljest, det icke för egna hems bildande på långt när förekommit så många ägostyckningar som afsöndringar. Under år 1903 förekommo nämligen i Stockholms län 90 ägostyckningar emot 896 afsöndringar och år 1904 74 ägostyckningar mot 1.397 afsöndringar. Således kommo under sistnämnda år på en ägostyckning ungefär 19 afsöndringar.

Hvad nu förslaget till öfvergångsstadgande beträffar, har erfarenheten visat, att det är högst nödvändigt, att lagens i kraftträdande räknas från en tidigare dag, än hvad reservanterna i utskottet föreslagit. Jag vill dock härvid göra undantag för de ägostyckningar, som grunda sig på aftal. Man kan icke ifrågasätta — icke jag för min del åtminstone —, att lagen skall i afseende å dem få retroaktiv verkan. Men så mycket bestämdare kan man fordra, att så sker med afseende å ägostyckningar enligt

2 § i ägostyckningslagen eller de, som begäras utan att försäljningsaftal föregått, ty sedan norrlandskommittéens betänkande blef känt, har antalet af sökta ägostyckningsförrättningar, af hvilka de allra flesta afse icke aftalade ägostyckningar, så tillvuxit, att man med skäl kan befara, att, därest icke något afbrott härutinnan göres äfven för en tid, som förflutit innan nu föreliggande lagförslag tillkom, det icke skall finnas någonting att lagstifta för, då förslaget om en slutlig lagstiftning framlägges. Enligt i utskottsutlåtandet tillgängliga uppgifter hafva under december månad 1904 samt januari och februari månader 1905 begärts följande antal förrättningar: inom Gäfveborgs län 186, inom Väster-norrlands län 156, inom Jämtlands län 206, inom Västerbottens län 218 och inom Norrbottens län 94, summa 860 under ett kvar-tal. Detta skulle på ett år göra 3,440 ägostyckningar. Från och med år 1897, då ägostyckningslagen kom i tillämpning, till och med år 1902 var hela antalet 3,011 — sålunda på de nämnda sex åren ett mindre antal förrättningar, än det skulle blifva på ett år räknadt från den 1 december 1905.

Nu kan man invända, att bland denna mängd af ägostycknin-gar väl också kunna finnas sådana, som äro afsedda att verkställas på den jordbrukande befolkningens jord. Jag har sökt att få uppgifter i detta afseende och erhållit sådana från Västerbottens län, där ägostyckningslagen vidsträcktare än i något annat af de norrländska länen tillämpats och där den följaktligen, enligt min åsikt, åstadkommit den största skadan. Af de 268 ägostycknings-förrättningar, som under månaderna december 1904—mars 1905 be-gärts inom detta län, belöpa ej mindre än 165 ägostyckningar, d. v. s. 61,6 procent på sågverksbolagens jord och sålunda endast 38,4 procent på den jordbrukande befolkningens. Om man härmed sammanställer det förhållandet, att af alla enskilda jordbruksfastig-heter i länet sågverksbolagen äga omkring 25 procent, efter areal räknadt och öfriga enskilda jordägare 75 procent, framgår med all önskvärd tydlighet, huru angeläget bolagen låtit sig vara att innan någon inskränkning i ägostyckningsrätten blifvit stadgad, på det in-tensivaste sätt begagna sig af det tillfälle lagen erbjuder att af-hända sig inägojorden.

På grund af hvad jag nu anført hemställer jag, att Kammararen behagade bifalla utskottets förslag, och att i fråga om öfvergångs-stadgandet måtte beslutas, att lagen skall anses hafva trädt i kraft den 1 januari innevarande år i afseende å ägostyckningar enligt 2 § ägostyckningslagen.

Herr Lindman: Vid Riksdagens början öfverlämnades till Riksdagens kamrar ett ganska digert betänkande. Det var norr-landskommittéens betänkande. Nu förmodar jag, att högst få af herrarne haft tillfälle att läsa någonting af detta betänkande och således endast känna det till det yttre. Men norrlandskommittén satt i 3½ år för att försöka utfinna något sätt att lösa den s. k. norrlandsfrågan, d. v. s. frågan om bolagens öfverhandtagande och

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

böndernas tillbakagång. Bland de förslag, som norrlandskommittén därvid framlade, var äfven ett om ändringar i ägostyckningslagen.

Beträffande ägostyckningslagens tillkomst behöfver jag icke erinra därom, att före densammas antagande fanns det ju endast två sätt att dela ett hemman, nämligen genom hemmansklyfning, då hvarje del i proportion till sitt skattetal fick ägor af hvarje slag, eller också genom jordafsöndring. Så tillsattes 1891 jordbrukslägenhetskommittén, och den kom med förslag, att man skulle kunna dela oberoende af den olika proportionen af ägor, med ett ord kunna dela huru som helst, och få skattetal på de olika lotterna. Det var nog icke riktigt så, som en talare anförde i kväll, att ägostyckningen tillkom endast för att man skulle kunna skilja inägojorden från skogsmarken i allmänhet, utan för att detta skulle kunna ske särskildt på de stora odlingsbara utmarkerna, hvilka därigenom i någon mån kunde blifva uppodlade. Detta var själfva innebörden i förslaget. Förslaget diskuterades ju mycket, och jag får säga, att, innan lagen antogs, jag var en af dem, som hyste mycket stora betänkligheter, hvilka jag äfven uttalade, att denna lag skulle blifva till skada. Mina betänkligheter hafva fullständigt besannats. Det har gått aldeles så, som jag trodde: inägojorden har skiljts från skogsmarken, och inägojorden har behållits af bönderna eller sålts till bönderna, under det bolagen behållit skogsmarken.

Nu är det ju gifvet, att norrlandskommittén, som ansåg, att ett jordbruk i största delen af Norrland måste hafva husbehofsskog för att kunna reda sig, skulle bland sina frågor upptaga denna och försöka komma med förslag till ändringar i ägostyckningslagen, så affattade, att, när inägojorden ägostyckades, skulle till denna läggas husbehofsskog äfvensom odlingsmark och mulbetesrätt. Detta förslag framlämnades af norrlandskommittén och finnes i dess betänkande. Det har biträdts af 9 af kommitténs 11 ledamöter. Men sedan vi aflämnat detta betänkande, hafva vi funnit, att vår uppfattning i detta fall fått ett stöd, som herrarne nog skola finna vara kommet från ganska oväntadt håll. Det har tillsatts af trävaruexportföreningen, som består af svenska trävaruexportörer, svenska sågverksägare, en kommitté för att från deras synpunkt utreda denna fråga. Den bestod af 7 ledamöter, sågverksägare eller deras representanter. Kommitténs betänkande, som är en ganska diger volym, kom mig tillhanda för några dagar sedan, och hvad får jag läsa där? Jo, kommittén uttalar, att det är nödvändigt för jordbruket i Norrland, att till detta skall läggas husbehofsskog. Såsom ägostyckningen nu tillgår är den till skada. Vid ägostyckning af inägojord måste till densamma läggas husbehofsskog, eller ock skall inägolotten erhålla rätt till skogsfång på hemmanets öfriga mark med rättighet att låta inteckna denna rätt såsom ett servitut. Denna sågverksägarekommitté instämmer således till fullo med norrlandskommitténs åsikt i detta fall. Det finner jag för min del ganska betecknande. Ty sågverksägarna, om några, må väl känna till, huru det går till, ty det är just

deras ägostyckningar som blifvit klandrade. Så mycket är emellertid gifvet, att, när norrlandskommittén kom med ett sådant förslag, kunde kommittén icke tänka annat, än att med behandlingen däraf skulle dröja länge, då ju åtskilliga myndigheter skulle höras, och att förslaget nog icke skulle komma fram till Riksdagen vare sig i år eller nästa år. Det var då helt naturligt, att kommittén äfven framlade ett förslag om förbud mot ägostyckning, tills det egentliga förslaget kom under behandling. Ty om något förbud ej genast tillkom, skulle man stå inför den situationen, när norrlandskommitténs förslag slutligen kom före, att det icke fanns något objekt att lagstifta om, och då var hela lagen onödig. Därför kom ett interimistiskt förslag från norrlandskommittén, och det har nu kommit från Kungl. Maj:t till Riksdagen.

Jag skall ej nu inlåta mig något närmare på de olika uttryck, som förekomma i 1 och 2 styckena af den föreslagna lagen, i annan mån, än att jag vill säga, att jag anser, att ordet »*egnahemssamhäl-
len*» är bättre än »*bostadslägenhet*», ty om man säger »*bostadslägenhet*», kan hvar och en begära att få sitt hemman deladt i bostadslägenheter och styckadt på det sättet, och sedan han fått det, kan han sälja alla bostadslägenheterna till en person, och köparen sitter där alldeles som om han vore hemmansägare, och bostadslägenheterna komma aldrig till stånd, utan det har skapats ett jordbruk utan skog, hvilket ej skulle få förekomma. Jag delar i det fallet den mening, som uttalats af herr Berlin, och likaledes beträffande förändringen »*tjänlig för jordbruk*» i stället för »*tjänlig för själfständigt jordbruk*». Jag anser dock icke, att den sista saken är af någon väsentlig betydelse. Men om man ändrar ordet »*bostadslägenhet*» till »*egnahemssamhäl-
len*», tror jag, att det är bättre att ändra det andra också. Herr Ungers tillägg af »*hufvudsakligen*» framför »*erhålla inägor*» är obehöfligt, om det af utskottet föreslagna tillägget kommer med: »*Till inägor, hvarom ofvan sägs, må ej räknas slättermyr eller kärräng etc.*», hvilket utskottet upptagit från min motion.

Men nu kommer jag till det kardinala i frågan. Det är öfvergångsbestämmelsen. För att förstå detta riktigt, måste man skilja mellan två olika slag af ägostyckning, hvilka innefattas i lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring i dess 2 § och i dess 3 §. 2 § handlar om ägostyckning på egen mark, och 3 § om ägostyckning i sammanhang med försäljning. Beträffande nu de ägostyckningar, som ske i sammanhang med försäljning, vill jag i likhet med utskottet anse, att tiden för dem skall sättas till den tidpunkt, då lagen promulgeras. Man kan ju hysa sina betänkligheter, om en lag bör verka retroaktivt i fråga om denna sort af ägostyckning, som sker på grund af en försäljning. Jag vill dock anföra hvad herrarne läst i Kungl. Maj:ts proposition, att, när lagförslaget behandlades i högsta domstolen, alla de fem justitieråd, som granskade det, yttrade sig för sättande af den tiden eller ock, att man möjligen kunde tänka sig, att lagen finge tillämpas från en tidpunkt strax efter lagförslagets inläm-

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.*
(Forts.)

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

nande till Riksdagen. Men då många betänkligheter äro mot detta, och jag själf delar de betänkligheterna. vill jag förena mig med utskottet i. att tiden bestämmes till dagen för lagens trädande i kraft. Beträffande det andra slaget af ägostyckningar, som sker på egen mark — d. v. s. då ägaren af ett hemman delar hemmanet, huru han behagar — kan jag ej finna annat, än att man kan vara berättigad att låta lagen verka retroaktivt till den 1 januari 1905, som Kungl. Maj:t föreslagit. Till stöd för den uppfattningen har jag ej mindre än ett uttalande af högsta domstolens fem ledamöter. Högsta domstolen skall ju granska ett sådant lagförslag och särskildt se till, ett ej någon rättskränkning äger rum, granska från rättssäkerhetens synpunkt; och då högsta domstolen ansett, att lagen kan verka från den 1 januari i år, tvekar jag icke heller på något sätt att biträda det. Likaledes hafva de två justitieråd, som deltog i lagförslaget behandling i statsrådet, yttrat sig på samma sätt beträffande detta slag af ägostyckningar. Det är ju icke frågan om att på något sätt hindra en person att ägostycka; har han begärt en ägostyckning, får han naturligtvis fallfölja den, men vederbörande skola bestämma att den skall göras på det eller det sättet.

Till och med år 1902 voro där gjorda 3,000 ägostyckningar. I början gick det ganska långsamt, men sedan kom det en agitation mot sågverksbolagen, hvilken leddes ifrån Stockholm; den var ganska liflig, och det blef snart klart för sågverksägarne det farliga i situationen, och sedan bedrefs saken allt hastigare, så att, som sagdt, vid 1902 års slut hela antalet var 3,000. Och sedan mina herrar, hafva ägostyckningarna fortgått med vild fart. Under december i fjol samt januari och februari i år har antalet förrättningar utgjort 760.

Nu är gifvet ju att denna fråga icke är en sådan fråga, som kan sätta oss i uppror och sinnena i svallning såsom rösträttsfrågan och brännvinsfrågan, men jag ber att få betona för herrarne, att den, som känner Norrland, måste till fullo inse, att detta är en stor fråga för Norrland och att det är alldeles nödvändigt att någonting göres för att stoppa det pågående ägostyckningsförfarandet. Detta pågår för närvarande i en sådan fart att man nästan skulle kunna säga att det går som en yrande dans, och till den dansen består Kungl. Maj:t och Riksdagen musiken i form af ägostyckningslagen. Nu är frågan: skall musiken få fortgå? Kan ej Kungl. Maj:t och Riksdagen låta musiken stanna af, hvarom icke, urartar den snart till en dödsdans för Norrland i detta fall, och man skapar ett jordbrukareproletariat däruppe sådant, att där förut funnos själfständiga besuttna hemmansägare på sina hemman, kommer det nu att sitta fattiga torpare utan någon tillstymmelse till själfständighet.

Jag anhåller att få yrka bifall till herr Berlins förslag.

Herr Trygger: Jag skall ej yttra mig om norrlandskommitténs förslag, jag vill icke vid detta tillfälle komma fram med

mina tvifvelsmål särskildt med åiseende på lämpligheten af att skydda den jordbrukande klassen i Norrland genom att tilldela lägenhetsinnehafvarne skog, när man ej samtidigt förhindrar dem att försälja och ödelägga denna skog, utan jag skall uppskjuta omdömet om detta förslag till dess det möjligen framlägges inför kammaren och inskränker mig nu till ifrågavarande provisoriska lag.

Lagförslag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning.

(Forts.)

Då förefaller det mig uppenbart, att denna provisoriska lag icke är någonting ordinärt utan något ganska extra ordinärt. Redan för att komma fram med en provisorisk lag bör man hafva synnerligen kraftiga skäl, och jag får säga att, om det verkligen är så brådtom, kan man vara berättigad att undra öfver, om icke norrlandskommittén skulle kunnat påskynda sitt eget arbete, så att man sluppit vidtaga en sådan extra ordinär åtgärd som denna provisoriska lagstiftning.

Justitieministern säger visserligen, att det blir ej sämre ställdt för jordägarne däruppe, än det var före ägostyckningslagen. Nej, det är icke heller från synpunkten af jordägarnes intresse, som jag här talar, utan i rättsordningens intresse. Genom ägostyckningslagen ha vi fått en lag, att upphäfva denna lag genom en provisorisk lag är en synnerligen extra ordinär åtgärd. Men om jag går med på ett sådant förslag, och jag har gjort det trots att jag förut, när blott en enskild motion förelåg, var emot saken, sker det därför, att jag vill fullt opartiskt pröfva norrlandskommitténs förslag, då det kommer fram. Med min ståndpunkt vill man emellertid ej göra inskränkningarna i ägostyckningsrättigheten större, än som är alldeles nödvändigt. Detta har gjort, att jag för min del hvad andra punkten i andra stycket i lagen beträffar, föredrager Kungl. Maj:ts förslag framför utskottets med norrlandskommitténs öfverensstämmande förslag. För det första har jag att anmärka emot utskottets förslag i den delen, att det lider af otydlighet. Hvad innebära följande ord: »hvarje lott, som kommer att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda *tjänlig för jordbruk.*» Jag förmodar, att alla inägor äro tjänliga för jordbruk, och jag kan icke tänka mig, huru man skall kunna fixera omfattningen af husbehofsskogen, odlings- och mulbetesmarken, då det helt generellt talas om jordbruk. Däremot förstår jag mycket väl hvad som står i det kungl. förslaget, att hvarje lott skall vara tjänlig för *själfständigt* jordbruk. Däri ligger visserligen ej den absoluta besutenhetens begrepp, men att den mannen skall företrädesvis vara jordbrukare och att han skall erhålla så mycken mark, som erfordras för att han skall kunna fylla denna sin uppgift.

Hvad utskottets förslag i öfrigt angår, gör man däruti undantag för hvad som erfordras till bildande af *egnahemssamhällden*, då däremot Kungl. Maj:t undantager hvad som erfordras för bildande af *bostadslägenhet* etc. Det är ju ganska tydligt, hvilken

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

stor skillnad här föreligger. I ena fallet afses verkliga samhällen, villastäder eller hvad man vill kalla det, i det andra fallet tillgodoser man behovet af bostäder för t. ex. skogsbefolkningen. Skulle det verkligen vara så illegitimt, att man kunde få bostad med en jordbit till, en täppa, en trädgård eller dylikt.

Nu sade herr Lindman, att det duger icke att göra såsom Kungl. Maj:t föreslagit, ty då styckar man till bostadslägenheter och därefter slås allt tillsammans och på så sätt kringgår man lagen. Men då får jag fråga, om ej min ärade vän förbisett den lydelse den föreslagna lagen har. Där förekommer icke, såvidt jag kan läsa den, att Konungens befallningshafvande under vissa omständigheter är tvungen gifva bifall till hvarje begäran om ägostyckning, utan det står blott, när Konungens befallningshafvande icke får göra det. Hufvudbestämmelsen är, att ägostyckningen beror på denna myndighets tillstånd, och det skulle vara en bra svag Konungens befallningshafvande, som skulle tillåta en person att på nämnda sätt kringgå lagens bestämmelser och motverka dess ändamål.

Jag tror, mina herrar, att man här är alldeles för orolig. Med all aktning för norrlandskommittén, kan jag icke hjälpa att jag finner någonting nervöst i allt detta. Kan man ej taga denna fråga lugnt såsom alla andra frågor.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra får jag yrka bifall till utskottets förslag dock med den olikhet, att andra punkten utaf andra stycket, i öfverensstämmelse med min reservation och Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att lyda: »ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för själfständigt jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af bostadslägenhet eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.»

Komma vi sedan till öfvergångsbestämmelserna så har man här erkänt, att utskottet har rätt i fråga om ägostyckning enligt 3 §, men å andra sidan anser man, att man kunde låta lagen få retroaktiv verkan med afseende på ägostyckning, som begäres utan samband med försäljning af någon del af hemmanet. Jag återkommer då i viss mån till hvad jag började med. Nog kan det ske och förekommer någon gång, att man gifver en lag retroaktiv verkan, men för att gifva en provisorisk lag retroaktiv verkan fordras synnerligen starka skäl. Nu erkänner jag visserligen, att skälen ej äro lika starka emot att gifva lagen retroaktiv verkan, då det gäller fallet enligt 2 §, som när det gäller fallet enligt 3 §, d. v. s. icke lika starka skäl att utesluta den retroaktiva verkan, när försäljning ej ägt rum, som i motsatt fall. Men om än skälen ej äro lika vägande, så är det dock ganska mycket, som talar emot en dylik extra ordinär åtgärd. Såsom lagen är formulerad skall det, när ansökningen göres, men ej under förrättningens gång prövas, om ägostyckning får äga rum.

Den, som med tillämpning af gällande lag kommit till Konungens befallningshafvande, har naturligtvis inrättat sig icke efter norrlandskommittens förslag, utan efter den lag, som gällde, när han ingaf sin ansökning. Han har alltså låtit sin ansökan bestämmas af den gällande lagstiftningen, han har lämnat in den till Konungens befallningshafvande och i kraft af denna lagstiftning har han fått förordnande för landtmätare att verkställa förrättningen. Då synes han väl också kunna anses hafva kommit öfver det stadium, då saken utan vidare kan gå åter. Det synes alltså vara orätt att gifva den provisoriska lagen retroaktiv verkan, därest icke synnerligen kraftiga skäl därför föreligga. För min del anser jag att man genom att stifta en provisorisk lag på det allra kraftigaste tillmötesgått önskningarna hos dem, som ifrå för en fullkomligt opartisk och grundlig undersökning i föreliggande fråga. Men jag tror, att man skulle gå för långt, om man i afseende å öfvergångstiden skulle bifalla den hemställan, som den siste ärade talaren har gjort, och på grund häraf tillåter jag mig att, i afseende å denna punkt yrka bifall till utskottets hemställan.

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: Jag har mycket litet att säga efter den siste ärade talarens anförande, i hvilket jag till alla delar instämmer. Dock skulle jag efter hvad han anført kanske kommit till ett annat slut än det, hvartill han kom.

Jag erkänner de olägenheter, som äro påpekade i fråga om norrlandsförhållandena, och likaså erkänner jag villigt den värme, hvarmed motionärerna framfört behofvet af ändringar i jordbruksförhållandena och den hjälp, som erfordras för att uppehålla den jordbrukande befolkningen i Norrland. Men jag betviflar för min del högeligen, att denna provisoriska lag kan hafva denna effekt. Det är förut påpekadt, att denna lag är lätt att kringgå. Jag tror det skulle blifva mycket svårt för Konungens befallningshafvande att pröfva och godkänna alla dessa ansökningar om ägostyckning, att pröfva huruvida marken är tjänlig för jordbruk, frågor om husbehofsskog o. d. Jag föreställer mig att här behöfvas mycket vidlyftiga och dyrbara undersökningar. Huru skall man kunna kontrollera att, då det begäres jordstyckning för egna hem, det icke blott uppgifves så, utan att det verkligen också så kommer att ske, eller för industriella eller andra ändamål såsom kvarn och såg o. d.? Huru skall Konungens befallningshafvande kunna kontrollera dessa uppgifter? Jag tror att detta blott kommer att leda till trassel och oreda utan att man får den effekt af lagen, som man äsyftar. För mig är det mycket motbjudande att stifta en provisorisk undantagslag synnerligast med retroaktiv verkan, och lagutskottets ordförande har nyss påpekat huru äfventyrligt detta är. Det är ej nog med att man under gällande lag begärt och fått förordnande för ägostyckning i den form, som denna lag bestämt, man kan hafva fått stora kostnader för saken, landtmätare kan hafva varit på platsen, allt är klart, men så kommer

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)

denna lag och säger: allt detta gäller ej, om man ej underkastar sig det och det villkoret. För mig synes det omöjligt att stifta en sådan lag under andra förutsättningar än att staten ersätter den enskilde personen de kostnader och olägenheter, som drabbat honom under fullföljden af lagliga bestämmelser.

Jag tror således för min del, att ett godkännande af denna lag komme att medföra en hel del olägenheter och icke alls åstadkomma de fördelar man åsyftat och därför instämmer jag helst i det yrkande, som grefve Lewenhaupt gjort, om afslag på det hela.

Herr statsrådet Odelberg: Då ingen af herrar norrlandsrepresentanter här i kammaren inlagt någon gensaga mot det uttalande af grefve Lewenhaupt, som vi nyss hörde, skall jag bedja att få säga några ord. Grefve Lewenhaupt yttrade nämligen, att *det var en allmänt känd sak, att jordbruket i Norrland ginge tillbaka*. Jag får då säga att, med hänsyn särskildt därtill att Norrland omfattar största delen af vårt land, skulle det verkligen vara mycket sorgligt, om jordbruket i största delen af vårt land vore stadt i tillbakagående. Grefve Lewenhaupt bedömde nog Norrland i detta fall efter hvad han måhända sett från järnvägskupén på resor mellan Bräcke och Boden och vidare fram till Riksgränsen, ty i största delen af de trakter, man då far igenom, kan jag medgifva, att jordbruket hvarken gått framåt eller tillbaka af det enkla skälet, att man här ej alls har något jordbruk. Men till Norrland räknas Gäfleborgs, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, och om grefve Lewenhaupt studerat jordbruksförhållandena inom nämnda län, skulle han nog hafva kommit till en annan åsikt, till den nämligen att boskapsskötseln exempelvis i Jämtland på senare tider tagit jättesteg framåt och att mejerihandteringen i Västerbottens och Norrbottens län befinner sig i en alltjämt fortgående utveckling. Den officiella statistiken säger oss också oförtydligt, att jordbruket i Norrland på senare åren gjort betydligt större framsteg än jordbruket i södra Sverige och såväl den så kallade norrlandskommittén som ock den nyss omnämnda af sågverksägarne tillsatta kommittén vitsorda, att så är förhållandet. Men om man alltjämt uttalar sådana åsikter, som grefve Lewenhaupt gjort, och om man föraktar det norrländska jordbruket och ej vill göra något för dess uppmuntran, kan man befara, att tillbakagång blir följden.

Herr Cederberg: Den sista ärade talaren motiverade sitt uppträdande därmed, att ingen af norrlandsrepresentanterna hade bemött grefve Lewenhaupts påstående, att jordbruket i Norrland föredde ett stadigt tillbakagående. Jag tror mig förut mer än en gång hafva i det hänseendet uttalat min åsikt och min erfarenhet om den saken för att jag trodde att jag skulle behöfva göra det äfven nu. Det är nog, som den sista ärade talaren sade, förhållandet att jordbruket här gått framåt fullkomligt lika mycket som i andra delar af vårt land, om man nämligen tager Norrland

i dess helhet och ej fäster sig uteslutande vid vissa skogsbygder, hvarest jordbruket gått tillbaka just på grund af de förhållanden, mot hvilka denna provisoriska lag nu är ämnad att råda bot. Jag skulle för min del för öfrigt hafva varit mycket tveksam, huruvida denna provisoriska lag borde antagas eller icke, såvida den afsåge att absolut *förbjuda* all ägostyckning under dessa 4^{1/2} år, som denna lag skulle komma att verka. Men detta är ju icke meningen. Afsikten är ju endast att göra ägostyckningen beroende af Konungens befallningshafvandes tillstånd, som skulle få meddelas under vissa förutsättningar, hvilka, jag medgifver det, nog blifva *ytterst* svåra för Konungens befallningshafvande att bedöma, huruvida de föreligga eller icke. I denna svårighet för Konungens befallningshafvande att bedöma dessa saker ligger för närvarande min största betänklighet att vara med om förslaget. Men jag tror dock, att ett *försök* bör göras i den nu föreslagna riktningen, och det är därför, som jag knappast trodde att jag skulle behöfva med mitt ord bidra till framgången af det yrkande, som förut är gjordt af andra norrlandsrepresentanter. På grund häraf anhåller jag att få instämma i det yrkande, som framställdes af den af norrlandsrepresentaterna, som först hade ordet i denna fråga, nämligen herr Berlin.

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning af de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner komme att göras beträffande hvarje stycke i nu föreliggande lagförslag. Därefter yttrade herr talmannen, att i afseende å den af utskottet föreslagna lagens första stycke yrkats, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, att stycket skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på styckets godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Lewenhaupt* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner första stycket i lagutskottets förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslås nämnda stycke.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.

(Forts.)

Vidare yttrade herr talmannen, att beträffande andra stycket i den af utskottet föreslagna lagen yrkats:

1:o) af herr *Unger*, att stycket skulle godkännas enligt följande förändrade lydelse:

»Vill någon erhålla sådant tillstånd, ingifve till Konungens befallningshafvande uppgift om sättet för den tillämnade styckningens verkställande. Ej må tillstånd lämnas, med mindre hvarje lott, som komme att hufvudsakligen erhålla inägor, skulle med hänsyn såväl till dessa ägors omfattning som ock till den myckenhet husbehofsskog, odlings- och mulbetesmark, som blefve lotten tilldelad, varda tjänlig för jordbruk, eller ock ägostyckningen erfordras för bildande af bostadslägenheter eller för industriell anläggning eller för annat dylikt ändamål.»

samt 2:o) af herr *Trygger*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angäfvos i den af honom vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande af utskottets förslag samt vidare på bifall till hvar och ett af nyssnämnda yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr *Tryggers* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande af utskottets förslag i förevarande del, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr *Tryggers* yrkande i afseende på andra stycket i lagutskottets förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i nämnda del.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 38.

Vid härefter framställd proposition i afseende å tredje stycket i föreliggande lagförslag godkändes hvad utskottet i denna del föreslagit.

Slutligen yttrade herr talmannen, att beträffande öfvergångsstadgandet i den föreslagna lagen yrkats, dels att detsamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr Berlin, att ifrågavarande del af förslaget måtte antagas med den lydelse, som angifvits i herr Zetterstrands vid utlåtandet fogade reservation med den ändring, att orden »den 1 december 1904» utbyttes mot »den 1 januari 1905».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Berlins yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner öfvergångsstadgandet i lagutskottets förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, godkännes öfvergångsstadgandet med den af herr Berlin föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 47.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 65, i anledning af väckt motion med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om bevisning inför rätta m. m.

*Lagförslag om
inskränkning
i rätten att
erhålla ägo-
styckning.
(Forts.)*

Lagutskottet hade till behandling förehåft en inom Andra Kammaren af herr *C. A. Lindhagen* väckt motion, n:o 161, med förslag till

- 1) lag, innefattande vissa bestämmelser om bevisning inför rätta;
- 2) lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 3) lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar; samt
- 4) lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräkning åt utländsk domstol.

Utskottet hade af anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade reservationer afgifvits:

a) af herr *Trygger* emot vissa delar af utskottets motivering;

b) af herrar *Hedenstierna*, *Dieden* och *Uppström*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till af herr *Lindhagen* under ärendets behandling i utskottet med ändring af hans väckta motion framställda och vid en af honom och herr *Segerdahl* afgifven reservation mot utskottets utlåtande fogade förslag till lagar;

c) af herr *Zetterstrand*, som instämt i de uti berörda af herrar *Lindhagen* och *Segerdahl* afgifna reservation under 2:o), 3:o) och 4:o) framställda yrkanden; samt

d) af herrar *Lindhagen* och *Segerdahl*, som i nedannämnda fyra punkter hemställt:

1:o) att Riksdagen i anledning af 1 § i motionärens lagförslag ville för sin del antaga följande

»Lag

angående bestämmande af skadestånd i visst fall.

Finner rätten, där fråga är om skadestånd, part vara därtill berättigad, men är ej angående skadans omfång fullständig utredning förebragt; äge rätten bestämma skadeståndet till det belopp, som med afseende å upplysta eller eljest af rätten kända förhållanden prövas skäligt.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1906; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.»

2:o) att Riksdagen i anledning af 2—7 §§ i motionärens lagförslag ville för sin del antaga följande

»Lag

angående bevisning genom sakkunnige.

1 §.

Finnes för pröfning af fråga, som icke utan särskild insikt i viss vetenskap, konst eller handtering kan bedömas, nödigt att inhämta yttrande af sakkunnig, höre rätten öfver frågan myndighet, ämbets- eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne, frågan rör, eller nämne en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att afgifva yttrande.

Vid val af sakkunnig har rätten att tillse, att uppdraget ej lämnas någon, som till saken eller till någondera parten är i sådant förhållande, att därigenom hans tillförlitlighet kan anses förringad.

Ej må någon, som icke å ämbetets vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande såsom sakkunnig, mot sin vilja därtill förpliktas. Den, som åtagit sig sådant uppdrag, må sedan ej utan giltig ursäkt undandraga sig att det fullgöra; tredska han, äge rätten hålla honom därtill medelst vite.

2 §.

Nämnes till sakkunnig någon, som icke å ämbetets vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande i frågan, förordne rätten tillika, huruvida den sakkunnige har att afgifva skriftligt utlåtande eller skall muntligen vid rätten meddela upplysning.

Sakkunnig, som här afses, skall, där rätten så förordnar, aflägga ed, att han skall efter bästa förstånd och samvete fullgöra det uppdrag, som honom i målet lämnats. Eden skall inledas och afslutas så, som angående ed af vittne stadgas. Är af den sakkunnige skriftligt utlåtande afgifvet, varde eden därefter lämpad; och må i ty fall eden afläggas vid den underrätt, som för den sakkunnige är lägligast.

3 §.

Sakkunnig njute för sitt biträde skälig godtgörelse efter ty rätten bestämmer. Om ersättning till sakkunnig, som å ämbetets vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande, gälle hvad särskildt stadgas.

Ersättningen skall utgifvas af kåranden eller, där målet är i högre rätt fullföljdt, af klaganden men stanna å den, som vid må-

lets slut rätten finner därtill skyldig. I brottmål, där allmän åklagare å tjänstens vägnar förer talan, skall ersättningen förskottsvis utgå af allmänna medel.

Beslut om ersättning till sakkunnig gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft ägande dom.

4 §.

Hvad i 1, 2 och 3 §§ är stadgadt skall ock äga tillämpning i fall, då rätten finner nödigt att vid besiktning eller undersökning af visst föremål anlita biträde af sakkunnig.

5 §.

Är i allmän lag eller särskild författning föreskrift meddelad angående sakkunnigs hörande i visst fall, lände den till efterrättelse.

6 §.

Vill part hafva sakkunnig, som ej är nämnd af rätten, hörd i målet, gälle därom hvad om vittne är stadgadt.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1906; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.»

3:o) att Riksdagen måtte finna motionärens framställning enligt 8 § af det ifrågasatta lagförslaget icke föranleda någon Riksdagens åtgärd, men däremot i anledning af 9—15 §§ i förslaget för sin del antaga följande:

»L a g

angående skyldighet att inför rätta förete skriftlig handling.

1 §.

Finnes skriftlig handling, som part åberopar för att därmed styrka sin talan, i annans värjo, och är parten såsom ägare af handlingen eller delägare däri eller på grund af aftal eller särskildt stadgande berättigad till handlingens utbekommande eller skärskådande, vare, där handlingen kan antagas innehålla upplysning rörande målet, den, som handlingen innehar, ehvad han är part eller icke, pliktig att på rättens anmaning den i målet förete. Lag samma vare beträffande handelsbok, så ock där annan handling, som af part åberopas, är upprättad att lända till efterrättelse

i något rättsförhållande, som parten rör, eller den innefattar meddelande, som i fråga om något parternas rättsförhållande af endera parten aflåtits till den andre eller till någon, som rättsförhållandet förmedlat, eller af sådan person till någondera parten.

2 §.

Nu åberopar part i annat fall, än i 1 § sägs, handling, som finnes i vederpartens eller annans värjo; är anledning, att af handlingen kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, äge rätten ock förelägga den, som innehar handlingen, att den vid rätten förete, dock ej där fråga är om bref eller annat enskildt meddelande, eller då skäl finnes att antaga, det handlingens företeende kan, oberoende af målets utgång, lända innehafvaren eller någon, som till honom står i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt lag utgör jäf emot domare, till skada eller synnerlig olägenhet.

3 §.

Undandrager sig part att efter rättens anmaning förete handling, pröfve rätten, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas hans förfarande. Är sådant fall för handen, som i 1 § sägs, äge rätten ock lägga vite före; dock må ej i brottmål vite föreläggas den tilltalade.

Skall någon, som ej är part, förete handling, varde vite honom förelagdt.

4 §.

Hvad om skyldighet att förete handling är i 1 och 2 §§ stadgadt skall ej äga tillämpning å den, som å ämbetets vägnar innehar handling, hvilken till bevis i målet åberopas.

5 §.

Den, som jämlikt 1 eller 2 § skall förete handling, ingifve den i hufvudskrift, der ej rätten finner styrkt afskrift vara för ändamålet tillfyllest. Innehåller handlingen jämväl sådant, som icke rör saken, och som innehafvaren ej vill hafva kunnigt, äge han till rätten ingifva utdrag af handlingen jämte intyg, som af rätten godkännes, att intet, som angår saken, uteslutits.

6 §.

Skall annan än part förete handling, njute för besvär och kostnad, som af sådan anledning honom tillskyndas, ersättning, efter ty rätten pröfvar skäligt, af den part, hvilken begärt handlingens företeende. Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft ägande dom.

7 §.

Hvad här förut är stadgadt angående skyldighet för den, som innehar skriftlig handling, att den vid rätten förete, skall i tillämpliga delar gälla i fråga om annat föremål, som rätten aktar nödigt att för målets utredning eller pröfning taga under skärskådande.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1906; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.»

4:o) att Riksdagen, under förutsättning att de under punkterna 2:o) och 3:o) gjorda yrkandena bifölles, måtte för sin del antaga jämväl
dels följande

»L a g

om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Härigenom förordnas, att 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten eller domaren dag för ärendets företagande. Skall någon vid rätten tillstädeskomma, varde han genom rättens eller domarens försorg till rätten kallad. Är fråga om granskning af skriftlig handling eller besiktning af annat flyttbart föremål, låte rätten eller domaren tillsäga den, som innehar föremålet, att det vid rätten förete. Ej vare nödigt, att part om dagen för ärendets företagande underrättas, där han ej själf skall afhöras eller något fullgöra.

Har den utländska domstolen begärt att erhålla underrättelse, hvilken dag ärendet skall förekomma, aflåte rätten eller domaren i god tid sådan underrättelse.

6 §.

Uteblifver part, som blifvit till rätten kallad, låte rätten därvid bero.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1906; dock skall i ärenden, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas,»
dels följande

»L a g

om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.

Häri genom förordnas, att 17 § i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skall upphöra att gälla, samt att 19 § i samma förordning skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har köpman utom de böcker, som enligt 3 § ovillkorligen hållas böra, andra handelsböcker fört, må något vitsord dessa böcker ej tilläggas, där de ej, såvidt med deras ändamål förenligt är, uppfylla de villkor, som för de förras vitsord äro fastställda.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1906; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.»

Ordet lämnades på begäran till

herr Hedenstierna, som yttrade: Jag får härmed hemställa, att lagutskottets utlåtande n:o 65 måtte föredragas sålunda, att först behandlas den del af herr Lindhagens motion, som motsvarar det i herrar Lindhagens och Segerdahls vid utlåtandet fogade reservation under punkt 1 intagna lagförslaget, hvarvid överläggningen må röra sig om utlåtandet i dess helhet, att därefter företagas hvar för sig de delar af motionen, som motsvara hvart och ett af de under punkterna 2, 3 och 4 intagna lagförslag, att sedermera behandlas återstoden af motionen och att sist föredrages utskottets hemställan. Vidare föreslår jag, att af lagförslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än de, beträffande hvilka uppläsning begäres, samt att, för den händelse utlåtandet i en eller annan del af den ena eller andra kammaren återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å bestämmelser, som blifvit godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

I anledning häraf föredrogs
den del af herr Lindhagens motion, som motsvarade det i herrar Lindhagens och Segerdahls vid utlåtandet fogade reservation under punkten 1:o) intagna lagförslag.

Lagförslag-
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
(Forts.)

Herr Hedenstierna: Detta lagförslag utgör en del af det förslag till lag, som för några år sedan förekom under namn af förslag till lag rörande bevisning inför rätta. Denna kammare antog det mesta af detta lagförslag, men som det strandade på motstånd vid sammanjämningen af bägge kamrarnas beslut, förföll detsamma. Nu har motionären upptagit de väsentligaste delarna, om hvilka man då kom öfverens. Det lagförslag, som nu är i fråga, har salunda i det hela taget blifvit godkändt af denna kammare vid ett föregående tillfälle.

De lagförslag, som nu förekomma i reservationen, utgöra dels lag angående skadestånd i visst fall, dels lag angående bevisning genom sakkunnige och dels lag angående skyldighet att inför rätta förete handlingar. Skulle det andra och tredje lagförslaget antagas, så blir det nödvändigt, att göra en viss ändring uti 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräkning åt utländsk domstol, och om lagförslaget under tredje momentet antages, blir man därjämte tvungen att göra en förändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.

Hvad beträffar det lagförslag, som behandlas först, rör det sig om skadestånd i visst fall. Vi hafva åtskilliga bestämmelser rörande godtgörelse, men lagen är i dessa afseenden icke fullständig. Där behöfver undanröjas den olägenhet, som är förenad därmed, att om det kan utredas, att skada uppkommit, men svårighet uppstår att efter vanliga bevisregler bestämma skadeståndets belopp, man nödgas förklara, att skada inträffat, men att domstolen, på grund af den bevisning i målet förekommit, icke kan tillerkänna den förfördelade någon ersättning. Det gäller visserligen i detta fall icke någon egentlig fri bevispröfning, men det är af vikt, att domstolen får tillstånd att fritt efter sig företeende omständigheter och efter hvad den pröfvar skäligen bedöma och fastställa skadeståndets belopp.

I det andra lagförslaget är det fråga om bevisning genom sakkunnige. Hos oss är det en fullständig brist i gällande rätt med afseende å erhållandet af sakkunnig utredning. Med vissa undantag är man hänvisad till vittnesförhörs hållande, men det är icke alltid det passar, åtminstone är det ofta förenadt med svårigheter att höra aflägsset boende sakkunnige såsom vittnen. Det kan inträffa, att domaren för att få en utredning nödgas att vända sig till sakkunnige, men han är icke berättigad att tillkalla sådana, om part ej uttryckligen påfordrar det, och för resten finnes det icke något sätt att bereda ersättning åt sakkunnige, när lagen icke föreskrifver, att domaren har någon rätt att tillkalla sådana.

Vidare hafva vi det sista och viktigaste lagförslaget här om skyldighet att inför rätta förete handlingar, den s. k. editionsplikten. Det inträffar nu ganska ofta i vår lagskipning, att man behöfver tillgång till några vissa befintliga handlingar för sakens fullständiga och behöfliga utredning. Innehafver den part, för hvilken det är af vikt att handlingen företes, densamma, så är

det ju en enkel sak för honom att framlägga den, något som han nog icke sätter sig emot. Men det kan ganska ofta hända, att den just innehafves af motparten, och om denne icke finner med sin fördel förenligt att visa fram den och därför nekar därtill, finnes det icke något i lag bestämdt sätt att tvinga denne att förete en sådan handling, som kan vara af synnerlig vikt för bedömande af målet i dess helhet. Domstolarna stå i så fall maktlösa och den materiella rätten kan icke tillgodoses.

På dessa grunder hafva jag och de öfriga reservanterna inom utskottet nu ansett, att vi borde antaga detta lagförslag, som är afsedt att afhjälpa inom lagskipningen länge och djupt kända behof. Jag får nu först yrka bifall särskildt till det första ifrågavarande lagförslaget.

Herr Afzelius: Jag kan icke neka till, att det var med en viss förvåning, jag läste detta lagutskottets betänkande. Vi ha under denna riksdag vid mångfaldiga tillfällen följt lagutskottet, när det begärt en ny lagstiftning eller en utredning om lagstiftning på olika områden. Men hvad är det här fråga om? Här är fråga om lagbestämmelser, som redan för länge sedan äro utarbetade af lagberedningen, som tre gånger äro granskade af högsta domstolen, som tre gånger äro antagna af denna kammare, lagbestämmelser, beträffande hvilka jag tror, att icke någon praktisk svensk domare skall jäfva mitt ord, då jag säger, att de äro nyttiga och nödvändiga.

Hvad kan då vara anledningen till utskottets afstyrkaade? skälen äro två. Det första skälet är Andra Kammarens gamla intransigens emot hvarje ändring i bevisreglerna med mindre nämndens inflytande på samma gång ökas. Jag tänker, att det skälet icke varit bestämmande för någon af denna kammares ledamöter; detta skäl har förut icke gällt för denna kammare ens då det varit fråga om bevisningslagen i dess helhet. Tyngdpunkten ligger nog därför i det andra skälet.

Det andra skälet är, att detta som nu bjudes endast är en utbruten del af någonting helt, att det här är fråga om en partiell lagreform; detta är olämpligt, måhända farligt.

Mina herrar, jag godkänner fullständigt detta i princip, och jag har också här flera gånger uttalat mig i samma riktning. I princip, är det att föredraga att lagstifta i stor stil, icke uti små delar; ingen skulle hellre än jag se, om arbetet på den stora processreform, som är för vårt land alldeles nödvändig, kunde snart sättas i gång. Men jag ser ingen utsikt till, att något sådant skall kunna ske under den tid, vi kunna öfverskåda. Och erfarenheten har lärt mig, att man aldrig skall säga: allt eller intet. Under det jag väntar på denna stora reform, tager jag till tacka med små förbättringar, såvida de utan olägenhet låta inpassa sig i det gällande rättssystemet. Lagutskottet misstänker emellertid, att detta *icke* kan ske. Utskottet säger nämligen här »att med

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
Forts.)

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
(Forts.)

ökade detaljbestämmelser konflikter inom själfva lagstiftningen lätteligen uppstå af en för rättssäkerheten allvarsam art.»

Ja, det är en möjlighet, men utskottet har icke anfört det ringaste bevis för, att denna möjlighet här skall blifva verklighet. Det är ju lugnande. Fem domare som sitta i lagutskottet hafva icke kunnat finna, att denna farhåga verkligen äger någon grund.

Själff har jag så godt jag kunnat — och med den största omsorg, vågar jag säga — försökt att granska, huruvida verkligen dessa från bevisningslagen utbrutna bestämmelser kunna komma i någon disharmoni med den gällande rätten, och jag har icke kunnat finna det i en enda punkt. Men för öfrigt skola vi komma ihåg, att hvad vi här besluta icke är det sista ordet i frågan. Besluta vi här att antaga dessa lagbestämmelser, så skola de ju granskas af högsta domstolen, och herrarna kunna vara säkra på, att om någonting är på tok, det nog blir bemärkt, och då leder antagandet icke till någon ledsam påföljd.

Jag tror således, att denna utaf lagutskottet framkastade obestämda farhåga icke på något sätt behöfver stå i vägen för kammaren att bifalla dessa bestämmelser, om kammaren finner, att de äro nyttiga och nödiga. Och för min del anser jag bestämdt, att de äro det.

Hvad är det här fråga om? Det är, som sagdt, några utbrutna bestämmelser från bevisningslagen. Först, under 1:o, angående sättet att bestämma skadestånd. Hvad gäller i det afseendet nu? Formellt gäller det, att den, som skall hafva skadestånd, måste *bevisa* hur stor skadan är. Bevisa skadan! Hvad vill det säga? Bevisa hur stor och af hvilket värde den egendom var, som någon obehörigen har tagit från mig eller gjort värdelös för mig! Hvem har taxeringsbevis till hands på alla sina ägodelar? Det är minst sagdt svårt att bevisa detta; men rent af omöjligt är det att bevisa, huru mycket jag *skulle kunnat* förvärfva, *ifall* icke en annan orättfärdigt hade kommit och hindrat mig från att göra ett behörigt och rättmätigt förvärf. Om man begär detta, att skadans storlek skall bevisas, så är det oftast detsamma som att säga: du kan icke få det skadestånd som tillkommer dig. Och jag tror knappt, att det finns någon punkt inom den svenska rättskipningen, som varit föremål för så mycket klander, som just det sätt, på hvilket skadestånd blifvit bestämdt. Hvad säger nu detta förslag? Det utsäger, hvad som är den enda sunna rättsregeln: är det klart och gifvet, att någon är berättigad till skadestånd, så äger domstolen *taxera* skadan. Den mäter ut skadeståndet icke efter godtycke utan efter kända förhållanden och tillförlitliga grunder. Det är den enda rätta och möjliga regeln.

Nu kan man ju säga: ja, den regeln har redan i viss mån vunnit tillämpning i vår lagskipning. Jag erkänner det med glädje. Särskildt inom högsta domstolen har jag sett, huru denna enda riktiga regel brutit sig fram så att säga; men denna utveckling är långt ifrån jämn och säker eller sådan, att den icke behöfver ett stöd af uttrycklig lag.

Detta var den första gruppen. Den andra gruppen gäller sakkunniges anlåtande i rättegång. Med den specialisering på alla områden, som vi bevittna, blir det ofta fallet, att domaren står inför en kasus, där han icke har den sakkunskap, som behöfves för ett rätt bedömande af någon fråga. Hvad skall han då göra? Efter nu gällande lag får han vänta på, att parterna förse honom med utredning i det fallet. Han kan naturligtvis på egen hand skaffa sig själf personligen denna upplysning, denna kunskap, men i allmänhet är det parterna, som skola förse honom därmed. Men parternas sakkunniga, mina herrar, det vet hvarje domare, hvad det vill säga. Där kommer ofta en rad af sådana på den ena sidan och en rad på den andra, stridiga, motsatta; och domaren står där villrådlig om hvad som är riktigt. Naturligtvis är det lämpligt, att domaren skall kunna suppleras sin egen obekantskap med ämnet genom att såsom domare vända sig till en sakkunnig uti en sådan ställning, att domaren har förtroende till honom; men det kan han icke för närvarande.

Jag kommer så till den tredje gruppen. Det är fråga om editionsplikten; och den räknar jag nästan som det allra viktigaste. Det är fråga om skyldigheten att förete handlingar och urkunder till upplysning i rättegång.

Vi hafva ju vissa specialbestämmelser i det fallet men ingen allmän bestämmelse om, att man är skyldig att till sanningens upplysning förete en handling, som man har, och som kan gifva sådan upplysning, hvarken i afseende å motpart eller i afseende å tredje man. Jag skulle här kunna från min egen erfarenhet framlägga fall, då bristen just på denna rätt att tvinga fram upplysande handlingar ledt till resultat, som för rättskänslan varit i högsta grad, jag kan nästan säga, upprörande, och jag tror, att nästan hvarje domare här skall kunna hafva att anföra något fall, då denna brist ledt till, att icke hvad som varit rätt, blifvit rätt.

Med herr talmannens tillstånd skall jag be att få nämna ett enda som faller mig före. En utländsk firma hade stått i affärsförbindelse med en svensk firma, och dessa affärer hade förmedlats af en annan svensk firma. Så blef det process mellan utlänningen och hans medkontrahent; det var alldeles klart, att utlänningen — det var en engelsman — hade något att fordra, men huru mycket det kunde han icke styrka och bevisa. Han anhöll att den förmedlande firman skulle framlägga sina handelsböcker, där alltsammans var bokfördt, men det vägrades. Hvad gjorde utlänningen då? Han inkallade som vittne chefen för den svenska förmedlande firman. Men han sade: jag kommer icke ihåg allt detta, och jag har icke varit i tillfälle att forska i mina handelsböcker, jag kan icke upplysa något om den saken. Det var nog sant, han hade icke undersökt sina handelsböcker. Men är dylikt tilltalande för rättskänslan? Där, i handelsböckerna lågo alla de upplysningar som behöfdes, men det fanns ingen möjlighet att skaffa fram dem.

*Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
(Forts.)

Som sagdt, detta att införa en moderat editionsplikt sådan, som här är föreslagen, betraktar jag som ett högst viktigt tillägg till vår rättegångsordning.

Jag tror, som nämndt, om alla dessa bestämmelser, att de icke på något sätt komma i strid med vår gällande rätt.

Det föres nu för tiden ett högröstadt tal om den svenska domarekårens formalism och byråkratism. Det talas så mycket om juristeri. Nu komma de svenska domarne och begära af denna kammare: befria oss från något af detta, som lagen drifver oss till; gif oss några medel att främja sanning och rätt. Jag kan aldrig tro, att denna kammare då skall anlägga en formell synpunkt och säga: det kommer ej i den rätta ordningen, det är för partiellt. Det kan jag icke tänka; och jag anhåller därför om bifall till reservationen.

Herr Trygger: För min del har jag varit med om utskottets afstyrkande af denna motion, icke därför att jag skulle vara motståndare till fri bevispröfning — jag har tvärtom talat och skrivit för den saken —, icke heller därför att jag icke kunnat godkänna det förslag till bevislag, som här förelåg sista gången, ty såsom en helhet betraktadt fann jag detta förslag tillfredsställande, utan till en början därför att, när nu Andra Kammarerna för sin del intagit den ståndpunkten att icke vilja hafva fri bevispröfning annat än i samband med en förändring i fråga om nämnden, hvilken förändring jag visserligen ej önskar, så vill jag ej vara med om att på sidovägar föra in bestämmelser om fri bevispröfning. Och det får min ärade vän gifva mig rätt uti att denna bestämmelse om skadeersättning går till och med längre än till fri bevispröfning. Och hvad angår bestämmelsen om verkan af att man icke utlämnar en handling, innebär den fullständigt fri bevispröfning. Hvad jag nu anført har dock ej varit tillräckligt för att bestämma mig utan det, som slutligen bestämde mig, det var att jag ej kan gilla att man drager ut från ett helt förslag några hufvudpunkter och har anspråk på att vi utan vidare skola taga detta till lag. Förslaget kom fram för utskottet såsom *en* lag, nu är det fyra lagar. Att den siste talaren, som själf skrivit dessa bestämmelser, skall vara nöjd med dem och att han lätt kan bedöma, huruvida man kan våga sig på att taga dem eller ej, det är ju helt naturligt, men vi, som ej varit lika inne i saken, vi ansågo det betänkligt att på en erskild motionärs förslag vidtaga en så viktig förändring. Hvad de särskilda punkterna beträffar, var jag visserligen med om det stora förslaget, men jag ansåg det dock ej så förträffligt, att man ej särskildt i några af de paragrafer, som nu föreligga, skulle kunna göra anmärkningar.

Utskottet har sagt, att man har svårt att bedöma, huru det fogar sig till den gällande lagstiftningen, och den siste talaren påstod, att det icke anförts något bevis för att det ej skulle passa. Nej, betänkandet är kort och går ej in i detaljer, men jag skall

be att få taga fram ett sådant bevis. I § 2 af den lag, som talar om edition af handlingar, stadgas det, att den, som står i visst skyldskapsförhållande till part, icke är skyldig att lämna ut handlingar, d. v. s. han är icke editionspliktig. Hvarför fanns den bestämmelsen i förslaget? Jo, den stod i samband med den föreskriften i förslaget om vittne, att, om ett vittne står i visst skyldskapsförhållande till part, så kan vittnet vägra att vittna, äfven om parterna åsämjas att låta vittnet vittna, och då var det i sin ordning, att den, som innehade en handling, af samma grund, d. v. s. sitt nära förhållande till part, ägde rättighet att säga nej. Men nu är det så, att i gällande rätt finnes icke någon allmän bestämmelse om att ett jäfvigt vittne skall kunna vägra att vittna, om parterna åsämjas att låta vittnet vittna. Detta är nu ett exempel på att det ej är så lätt att rycka ut ur ett genomarbetadt lagförslag en bestämmelse och infoga den i gällande rätt.

Jag skall ej uppehålla herrarnes tid med ytterligare granskning af editionsstadgandena, utan öfvergår till en anmärkning mot lagen om sakkunnige. Det är en rent saklig anmärkning, som jag gjorde äfven mot det ursprungliga förslaget, men jag fann mig i bestämmelsen, därför att det hela var så fördelaktigt, att man kunde låta denna brist passera. Nu, när det gäller att få en lag blott om sakkunnige, har jag svårt att vara nöjd. I fråga om sakkunnige skiljer förslaget mellan sakkunnige, som tillkallas af domstol, och sakkunnige, som tillkallas af part. Med afseende å sakkunnige, som tillkallas af domstol, finnes det särskilda bestämmelser angående sakkunnigplikten, vidare angående sättet för sakkunniges hörande o. s. v. Sakkunnigplikten är betydligt mindre än vittnesplikten, men läser man längre ned i förslaget, stadgas där, att vill part hafva sakkunnig, som ej är nämnd af rätten, hörd i målet, gälla därom hvad om vittne är stadgad. Detta är något, som jag för min del anser principlöst. Antingen skall personen i fråga endast höras såsom vittne, och då behöfves ej något stadgande, att om honom skall gälla detsamma som om vittne, ty om vittne är sakkunnigt, så är det icke sämre vittne för det, eller ock skall han ej höras såsom vittne utan såsom sakkunnig, d. v. s. han skall inför domstolen yttra sig med anlitande af hela sin skicklighet och göra den utredning, som fordras för att kunna gifva ett sakkunnigt omdöme, för hvilket han kan stå. Men är det i sistnämnda fall rimligt, att när en part kallar honom, han skall vara underkastad en strängare plikt att afgifva utlåtande, än när domstolen kallar honom? Mig synes att i ett förslag, byggdt på den princip, som ligger till grund för detta förslag — där man anser, att just den viktigaste sakkunnige är den, som tillkallas af rätten — det är af mycket större vikt att söka få in en af rätten inkallad sakkunnig än en, som kallas af parten. Det är ett tankefel, som ligger till grund för skillnaden. En sakkunnig är sakkunnig, hvem som än kallat honom, alldeles på samma sätt som ett vittne är vittne, vare

*Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.*
(Folts.)

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.
(Forts.)

sig det tillkallas af domstol eller af part, och man bör således icke hafva olika bestämmelser för dessa båda slag af sakkunnige. Är det däremot meningen att här afse endast vittnen, stryk då bestämmelsen, ty i så fall är den vilseledande.

Jag erkänner visserligen, att här är mycket, som är godt i dessa förslag, men kammaren kan icke missförstå, att utskottet var betänksamt, när det gällde att tillstyrka en af en enskild riksdagsman väckt motion, som på detta sätt lösgjorts ur ett större lagförslag. Men som sagdt, när en sådan auktoritet som den föregående talaren ger sitt ord på att det duger, är jag öfvertygad om att kammaren godkänner förslaget. Jag vill endast tillägga: man skall ej lita på högsta domstolen — visst icke därför, att högsta domstolen icke skulle komma att skänka förslaget den sakkunniga granskning, som erfordras — utan därför, att när en lag är antagen af Riksdagen och kommer inför högsta domstolen, fordras kolossala anmärkningar mot densamma för att den icke skall passera. Jag kan åberopa exempel därpå. Jag skulle kunna nämna en viss lag, men jag vill det icke, därför att det skulle kunna väcka misstämning, men jag tänker på en annan lag, konkurslagen, hvilken antogs af Riksdagen och hvilken trots anmärkningar från högsta domstolen i allt fall blef gällande lag. Således, att lita på kraften af högsta domstolens eventuella afstyrkande duger ej. Då är det bättre att lita på den föregående talaren och af det skälet antaga förslaget.

Herr Afzelius: Jag känner mig nästan blyg att replikera efter de vänliga ord den siste talaren yttrade. Jag vill dock för min del säga, att lita herrarne ej på högsta domstolen, så ber jag kammaren att för all del än mindre lita på mig. Talaren anförde afskräckande exempel på, huru det gått med sådana lagar, som antagits af Riksdagen på enskild motionärs framställning. En antydde han blott; i afseende å den, som han nämnde — konkurslagen — ber jag att få påpeka, att den tiden hade vi icke årliga riksdagar, och att det där gällde ett stort kommittéarbete, som drefs fram af en mycket stark opinion. Af De Geers Minnen finner man, huru han dock tvekade om det berättigade i att sanktionera förslaget. Med afseende på denna lag behöfver man alls icke befara något slags pression.

Talaren yttrade, att jag skulle ha skrivit denna lag; jag erkänner, att jag haft en blygsam del i arbetet, och detta förhållande må ju gifva mig någon rätt att tala om, huru jag försökt att pröfva förslagets förhållande till gällande lag och att för kammaren våga att framlägga ett omdöme därutinnan.

Lagutskottets ordförande gjorde två detaljanmärkningar — han gjorde lyckligtvis icke någon mot det förslag, som är intaget i punkten 1:o) och som kammaren sålunda obetingadt bör kunna godkänna — hans anmärkningar gällde de förslag, som komma under punkterna 2:o) och 3:o). Jag skall först taga den, som hänförde sig till den sista, den som gällde editionsplikten. Vi

skulle där se, huru dåligt sambandet är med gällande rätt. I det ursprungliga förslaget, det som omfattade hela bevislagen, stod, att den, som är i sådant förhållande till den, hvilken handlingens förteende kunde lända till skada, som enligt det förslaget utgjorde jäf att vittna, han behöfver ej underkasta sig editionsplikt. Det fann han riktigt. Men här står nu något annat. Hvad står då här? Jo, att om handlingens innehafvare står i sådant skyldskaps- eller svågerlagsförhållande, som utgör jäf för domare, till den, som kan lida skada genom handlingens utlämnande, så behöfver han ej utlämna handlingen. Det synes mig, som om detta stode i lika god korrespondens med nu gällande rätt, kap. 17 § 7 rättegångsbalken, som just talar om att vittne är jäfvigt, när det står i sådant skyldskapsförhållande eller svågerlag med part, som i 11 kap. om jäf mot domare sagdt är.

Så kommer jag till sakkunniges anlitande. Ja, det vet min ärade vän, att jag i princip är af alldeles samma tanke som han. I lagberedningens ursprungliga förslag hade ett försök gjorts att få in sådana där sakkunnige, som parten själf skulle åberopa. Men huru är det nu? Nu kan ej sakkunnig åberopas, såvidt jag vet, under annan form än såsom vittne. I förslaget står det, att om part vill åberopa en sakkunnig, så skall det ske såsom vittne. Sålunda genom att förkasta förslaget skulle man bibehålla gällande lag, och den innehåller just detsamma som detta förslag. Det blir i sak precis detsamma huru man gör. Hvad denna fråga beträffar, skulle jag här kunna säga, att jag gärna ville slå ett slag för den ståndpunkt, den förre talaren och jag båda principiellt intaga; men jag skall ej försöka det. Jag tror, att det, som här står, praktiskt är absolut ofarligt. Jag kan tvinga en person att komma tillstädes som vittne; jag kan tvinga hvem som helst och i hvilket mål som helst att komma inför domstol genom att åberopa honom som vittne. Men hvad medför detta för en förpliktelse? Det medför förpliktelsen att aflägga vittnesed. Hvad innebär den? Det veta vi alla: att man skall vittna och gifva till känna allt hvad man vet *»i detta mål händt och sant vara»*. Jag kan ej tvinga någon människa på grund af denna ed att företaga undersökningar i vetenskap, konst, slöjder eller handtering, utan hvad han *i detta mål* redan vet, det skall han tala om, mer är han ej skyldig till. Det kommer därför aldrig att tillämpas på andra sakkunniga än sådana, som på grund af parts framställning åtagit sig att göra någon sådan undersökning. Att den, som gjort en sådan undersökning, sedermera kan tvingas att komma inför rätta och tala om: det och det har jag iakttagit vid min undersökning, det anser jag vara riktigt. Således, som sagdt, denna bestämmelse är nog från principiell synpunkt icke lycklig, men den har stått i alla de tre förslag, som af Kungl. Maj:t blifvit framlagda för Riksdagen. Jag minns, att en gång den ärade talaren opponerade sig mot detta, och stadgandet återremitterades till lagutskottet. Utskottet ansträngde sig för att få något bättre, men utskottet kom tillbaka och sade: nej, vi kunna ej få något bättre; och då gaf sig

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd
m. m.

(Forts.)

Lagförslag
ang. bestäm-
mande af
skadestånd

m. m.

(Forts.)

den ärade talaren och var med om att godkänna paragrafen. Skulle vi ej kunna göra detsamma nu också? Jag tror icke, att därvid är den ringaste risk.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande af det lagförslag, som innefattades i punkten 1 af herrar Lindhagens och Segerdahls vid lagutskottets utlåtande fogade reservation, samt vidare på afslag å nämnda lagförslag; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Sedermera godkändes, på därom af herr *Hedenstierna* gjorda yrkanden, de i punkterna 2—4 af herrar Lindhagens och Segerdahls reservation intagna lagförslag, hvarjämte, likaledes på yrkande af herr *Hedenstierna*, den i ämnet väckta motionen i de delar, som ej motsvarade de nu godkända fem lagförslagen, afslogs.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom Kammarens vid behandlingen af detta utlåtande förut fattade beslut.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 66, angående arfvode åt den tjänsteman, som hos lagutskottet anstälts att biträda vid handläggningen af Kungl. Maj:ts propositioner, n:o 27, med förslag till lag om köp och byte af lös egendom, lag om ändrad lydelse af 166 § sjölagen, lag om ändring i vissa delar af 9 kap. handelsbalken och lag om ändrad lydelse af 38 § utsokningslagen, samt n:o 73, med förslag till lag om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter vid behandling af handelsmål,

n:o 67, med föranledande af skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen, och

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönerogleringar för prästerskapet i föreslagna nya församlingar i Stockholm,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande af en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 210, hade herr *A. Hedin*, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af honom vid 1904 års riksdag afgifven motion, föreslagit, att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta på de år 1904 af Andra Kammarens tillfälliga utskott i dess utlåtande n:o 7 anförda grunder utarbete en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Om utarbetande af en allmän polisförfattning för städer och därmed jämförliga orter.

Vid innevarande riksdag hade Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilken herr Hedins motion varit öfverlämnad, i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra Kammaren med anledning af herr Hedins ifrågavarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på de af utskottet anförda grunder låta utarbete en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter.

Sedan denna hemställan blifvit af Andra Kammaren bifallen, hade Första Kammaren efter erhållen del af Andra Kammarens beslut öfverlämnat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2, som i nu föreliggande utlåtande på anförda grunder föreslagit, att Första Kammaren, med förklaring att Andra Kammarens beslut ej kunnat oförändradt antagas, behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föreskrifva att för hvarje stad eller därmed jämförlig ort, där polis är anställd, skall finnas ett af Konungens befallningshafvande fastställt reglemente.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herrar *J. Rettig* och *A. L. Apelstam*, hvilka hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Herr Rettig: Herr grefve och talman, mina herrar! Då jag är antecknad som reservant i detta ärende, skall jag anhålla att få säga några ord.

Som herrarna behagade finna, har i här föreliggande fråga samme motionär återkommit med samma motion som förra året. Vid behandling af motionen förlidet år antog Andra Kammaren densamma. Första Kammarens tillfälliga utskott tillstyrkte äfven motionen, men utskottets hemställan blef af Första Kammaren afslagen. I år har Andra Kammaren med anledning af motionen på hemställan af ett af sina tillfälliga utskott för sin del beslutit, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på de af utskottet anförda grunder låta utarbete en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter». Första Kammarens tillfälliga utskott, som haft att behandla motionen, har icke kunnat ansluta sig till Andra Kammarens beslut, utan har hemställt, »att Första Kammaren, med förklaring att Andra Kammarens beslut ej kunnat oförändradt

Om utarbetande af en allmän polis-författning för städer och därmed jämförliga orter.

(Forts.)

antagas, behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föreskrifva, att för hvarje stad eller därmed jämförlig ort, där polis är anställd, skall finnas ett af Konungens befallningshafvande fastställt reglemente.»

Mot denna utskottets hemställan vore ju i och för sig ingenting att invända. Men som herrarne torde finna, står densamma i fullkomlig strid med det skrifvelseförslag, som Andra Kammaren för sin del antagit. Skulle nu Första Kammaren biträda sitt utskotts förslag, så skulle följden däraf blifva, att frågan ånyo måste behandlas af Andra Kammaren, och möjligen skulle därefter en sammanjämkning kunna komma till stånd. För min del kan jag då icke förstå annat än att, om man önskar någonting i den mening, som utskottet föreslagit, det vore mycket bättre att afslå motionen i år och därefter nästa år i denna kammare framkomma med en motion i det syfte, som utskottet nu föreslagit.

Motionärens mening är helt säkert ej densamma som den, hvilken innefattas vare sig i Första Kammarens utskotts eller i Andra Kammarens förslag. Motionärens mening är nämligen faktiskt, att Kungl. Maj:t skall utfärda ett polisreglemente, som skall gälla för alla Sveriges städer. Men huru skall man kunna tänka sig, att ett gemensamt reglemente skall kunna tillämpas för Stockholm, Göteborg och alla öfriga större och mindre städer? Hvar och en af dessa städer måste naturligtvis ordna sin poliskår, sin ordningsmakt i förhållande till de omständigheter, som föranleda dessa städer att hafva en poliskår. Ut i en del af våra större städer, som hafva poliskår, finnes mycket säkert af Kungl. Maj:ts befallningshafvande fastställt reglemente. Men i fråga om Sveriges mindre städer, där det finnes kanske 2, 3 eller 4 poliser, kan man väl icke tänka sig polisreglementen? Ty dessa städer måste naturligtvis på grund af ekonomiska förhållanden inrätta det så, att de personer, som tjänstgöra som poliser, äfven kunna användas för andra ändamål, ty annars få de icke tillräcklig sysselsättning. De bruka sålunda samtidigt vara anställda såsom biträden vid brandkåren, brandvakter, vaktmästare vid rådstufvurätter och magistrater o. s. v. Att i dessa fall fastställa ett reglemente vore att helt och hållet bortse från de i dessa städer rådande förhållanden, och allt för mycket gripa in i deras ekonomiska angelägenheter. Om man skall reglementera för allting, finnes det säkert många andra arbetare i kommunens tjänst, för hvilka det lika bra kan behövas fastställas reglementen, t. ex. för kommunernas arbetsförmän, för arbetare vid gas- och elektricitetsverken samt vid brandkåreerna. Sådana arbetare bekläda väl lika viktiga poster i en liten kommun som en polis. På dessa grunder har jag icke kunnat ansluta mig till hvad motionären åsyftat.

Dessutom tycker jag verkligen, att man icke skall besvära Kungl. Maj:t med skrivelser i alla möjliga saker. Man bör väl först se till, om en fråga har någon betydelse, innan man skrifer om densamma till Kungl. Maj:t, och denna sak tycker jag

är alltför obetydlig att skriva om. Det synes mig mycket bättre, att hvarje samhälle får sköta om denna sak själf på det bästa sätt den kan, utan att några reglementen fastställas.

Jag anhåller därför, herr grefve och talman, att få yrka afslag å utskottets förslag.

Om utarbetande af en allmän polis-författning för städer och därmed jämförliga orter.

(Forts.)

Friherre Tamm: Herr grefve och talman, mina herrar! Reservanten har dragit försorg om att göra reda för de skäl, på grund af hvilka utskottet icke kunnat helt och hållet biträda det beslut, som Andra Kammaren har fattat. Jag behöfver således icke sysselsätta mig med detta. Men reservanten har yrkat, att Första Kammaren icke alls skulle lämna sitt bifall till någon skrifvelse. Ja, jag skulle icke så ogärna vara med därom. Men det är dock ett faktum, att Andra Kammarens utskott i sitt betänkande, hvilket finnes bifogadt det, som Första Kammarens utskott här afgifvit, redogjort för de uppenbara missförhållanden, som råda med afseende å föreskrifter för poliskåreerna, där sådana finnas anställda. Där har på grund af de många yttranden, som på begäran af Andra Kammarens utskott inkommit, meddelats, att bland 77 städer icke mindre än 24 helt och hållet saknade något som helst reglemente för sin poliskår och att i åtskilliga andra städer tillämpats alldeles olika regler för tillkomsten af de reglementen, som där äro gällande. Det är således ett abnormt förhållande, som är i detta fall rådande, alldenstund reglementena icke ens hafva blifvit på ett ordnadt eller likartadt sätt stadfästade inom alla städer, där sådana finnas. Detta har blifvit erkändt af Andra Kammarens utskott både i år och i fjol, af Första Kammarens utskott både i år och i fjol samt af Andra Kam-maren likaledes båda dessa år. Vid den öfverläggning, som hölls inom Första Kammaren förlidet år, framgick också af de yttranden, som då afgåfvos, att man ansåg, att af vederbörande myndighet fastställda reglementen borde finnas i alla städer, där polispersonal vore anställd. Vid sådant förhållande hade det varit underligt, om utskottet icke hade tillstyrkt den del af motionen, som afser just denna sak, och det är icke, såsom reservanten nyss sade, så att förslaget från utskottet står i strid med motionärens hemställan, utan utskottets förslag utgör en del af motionärens hemställan. Jag är visserligen öfvertygad om att motionären icke blir och icke kan vara nöjd med hvad utskottet här föreslår, men det kan jag icke hjälpa.

Jag tillåter mig äfven anmärka, att reservanterna deltagit i den del af utskottets motivering, där det heter, att utskottet vill »erkänna önskvärdheten af att för hvarje stad eller därmed jämförlig ort, där polismyndighet finnes anställd, bör finnas en af vederbörlig myndighet fastställd instruktion, men utskottet anser sig ej böra gå längre i medgifvande åt de framställda fordringarna». Utskottet har nu fullföljt hvad i motiveringen säges och framkommit med det oskyldiga förslaget, att Första Kammaren ville besluta »att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.

Om utarbetande af en allmän polis-författning för städer och därmed jämförliga orter.

(Forts.)

Maj:t täcktes föreskrifva, att för hvarje stad eller därmed jämförlig ort, där polis är anställd, skall finnas ett af Konungens befallningshafvande fastställdt reglemente.»

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 12, i anledning af Andra Kammarens beslut angående motion af herrar Hedin och Wallis om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning rörande den enskilda och kommunala sinnessjukvårdens förbättrande, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning af herr talmannen beslöts, att behandlingen af återstående på föredragningslistan uppförda ärenden skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Justerades ytterligare fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de denna dag första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,22 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.